

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ZIELONOGÓRSKIM
NA LATA 2023 - 2033

Zielona Góra 2022

Spis treści

Słowniczek

Wstęp

Część wprowadzająca

1. Spójność strategii z krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi
  - 1.1. Dokumenty o zasięgu krajowym i regionalnym
  - 1.2. Dokumenty o zasięgu europejskim

Część diagnostyczna

2. Diagnoza powiatu zielonogórskiego
  - 2.1. Ludność
  - 2.2. Bezrobocie
  - 2.3. Edukacja
  - 2.4. Pomoc społeczna
  - 2.5. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej
  - 2.6. Przemoc w rodzinie
  - 2.7. Niepełnosprawność
  - 2.8. Sektor ekonomii społecznej
  - 2.9. Analiza SWOT
  - 2.10. Podsumowanie części diagnostycznej

Część programowa

3. Misja
  - 3.1. Cele i kierunki działania
  - 3.2. Monitoring i ewaluacja

Na zakończenie

Spis tabel

Spis wykresów

Spis rysunków

Słowniczek

Powiatowe Centrum, PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze

Starostwo - Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze

Powiat – Powiat Zielonogórski

PUP – Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze

GUS – Główny Urząd Statystyczny

SOSW – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie

POW „Parasol” – Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze

DPS – Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Belczu

ŚDS- Środowiskowy Dom Samopomocy w Sulechowie

MGOPS – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej

MOS – Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii

MOW – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy

WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej

KMP – Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze

ES – Ekonomia Społeczna

OWES – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Zielonej Górze

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

UMWL – Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

Wstęp

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem, którego istnienie wynika z art. 19 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U z 2021 r. poz. 2268 z późn. zm). Strategia tworzona jest poprzez wymianę doświadczeń i informacji instytucji publicznych i niepublicznych, jednostek samorządowych oraz innych podmiotów działających na terenie powiatu na rzecz jego mieszkańców, w szczególności tych, którzy potrzebują wsparcia, integracji oraz pomocy.

Uchwałą Nr 405.2022 z dnia 11 stycznia 2022 r. Zarząd Powiatu Zielonogórskiego powołał Zespół ds. opracowywania, realizacji i koordynacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2023 – 2033. Uchwała Nr 488.2022 Zarządu Powiatu Zielonogórskiego z dnia 2 sierpnia 2022 r. wprowadziła zmianę w składzie powołanego Zespołu.

Skład Zespołu:

- 1) Anna Gołębska Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze - Przewodniczący,
- 2) Anna Stęcel Główny specjalista w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze – Wiceprzewodniczący,
- 3) Ewa Seremak Sekretarz Powiatu - Członek,
- 4) Irena Podsiadły Naczelnik Wydziału Edukacji i Sportu Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze – Członek – do 1 sierpnia 2022 r. Od 2 sierpnia 2022 Anna Ładoga Naczelnik Wydziału Edukacji i Sportu Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze – Członek,
- 5) Agata Ciemnoczołowska Samodzielne stanowisko ds. społecznych w Starostwie Powiatowym w Zielonej Górze - Członek,
- 6) Nina Kowalonek Zastępca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze - Członek,
- 7) Jolanta Salewicz – Woźniak Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaborze - Członek,
- 8) Renata Getinger – Jaworska Specjalista pracy socjalnej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Świdnicy - Członek,
- 9) Anna Szumocka Koordynator Domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży w Zielonej Górze - Członek,
- 10) Paweł Plewko Spółdzielnia Socjalna „Nasze Zaodrze” z Nietkowic - Członek.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2023-2033 składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza część dotyczy aspektów prawnych dotyczących działania samorządu lokalnego, jego zadań własnych oraz przepisów prawa z jakich te zadania wynikają. Strategia osadzona jest również w kontekście dokumentów strategicznych

europejskich, krajowych, regionalnych oraz lokalnych, co jest konieczne, aby niniejszy dokument nie pozostał jedynie elementem niezbędnym do pozyskiwania dofinansowań z Unii Europejskiej, ale również był adekwatny i spójny z innymi. Wzajemne dopasowanie tych dokumentów sprawia, że zawarte w strategii działania programowe są realne do wykonania, a określone wskaźniki możliwe do osiągnięcia.

Druga część strategii to dokładna diagnoza powiatu zielonogórskiego oraz sytuacji społecznej mieszkańców. W tej części znajdują się dane dotyczące liczby mieszkańców oraz istotne dane na temat sytuacji społecznej powiatu. Dane z Powiatowego Centrum, ośrodków pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy, Głównego Urzędu Statystycznego oraz innych jednostek organizacyjnych Powiatu, a także instytucji niepublicznych ukazują tendencje jakie panują w powiecie zielonogórskim w zakresie problemów społecznych jego mieszkańców. Rok 2020 i 2021 przebiegał pod znakiem pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, a rok 2022 pod znakiem inwazji na Ukrainę, która rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku przez Federację Rosyjską i stanowiła eskalację trwającej od 2014 roku wojny. Pandemia COVID-19 i tocząca się wojna znacząco wpłynęły na sytuację społeczno-gospodarczą całego świata, kraju i naszego regionu. Ich skutki będą miały istotny wpływ na nasze życie jeszcze przez wiele lat.

Trzecia część jest częścią programową, w której zostały określone misja i cele oraz działania programowe do realizacji w latach 2023 - 2033. Dzięki współpracy wielu pracowników wspomnianych wyżej instytucji sformułowane zostały priorytetowe działania, sposób ich wdrożenia oraz ewaluacji.

Część wprowadzająca

1. Spójność strategii z krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej nakłada na powiat obowiązek opracowania i realizacji powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia, zgodnie z ustawą, powinna zawierać w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii, jej ram finansowych oraz wskaźników realizacji działań. Do uregulowań prawnych należą również różnego rodzaju dokumenty strategiczne, zarówno te o zasięgu regionalnym, jak i te o zasięgu krajowym oraz europejskim.

1.1. Dokumenty o zasięgu krajowym i regionalnym

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem określającym priorytety przyszłych działań powiatu w zakresie polityki społecznej.

1. Zgodność z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków, mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie wpisuje się w cele strategiczne i kierunki w obszarze efektywności i sprawności państwa, takie jak:

- 1) stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- 2) wzrost społecznego kapitału rozwoju.

2. Zgodność ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie wpisuje się w cele szczegółowe Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, takie jak:

- 1) wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy,
- 2) redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

3. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 stanowi załącznik do uchwały nr 376/XXXI/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.

Cele niniejszej Strategii są spójne z celem strategicznym nr 2 - Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi:

2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi;

2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów;

2.3 Wysoka jakość i dostępność usług medycznych oraz upowszechnianie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego stylu życia ;

2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego;

2.5 Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także upowszechnianie i promocja sportu;

2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej.

4. Zgodność z Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030. Program przedstawia problem ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym zagadnienia uwarunkowania zdrowotne, edukację, pieczę zastępczą, proces usamodzielnienia, sytuacje osób niepełnosprawnych - w podziale na makroregiony.

5. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 przyjętą Uchwałą Nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 stanowi najważniejszy dokument samorządu województwa, określający kierunki rozwoju regionalnego i wskazujący obszary szczególnej interwencji. Łączy w sobie diagnozę stanu regionu, stojące przed nim wyzwania rozwojowe i aspiracje jego mieszkańców. Strategia funkcjonuje jako plan postępowania władz regionalnych, tak w procesie zarządzania województwem, jak i w inicjowaniu oraz rozwijaniu mechanizmów współpracy pomiędzy samorządem terytorialnym, sferą biznesową i mieszkańcami województwa. Uwzględnienie w Strategii dokumentów planistycznych szczebla międzynarodowego i krajowego gwarantuje skorelowanie procesów rozwojowych województwa lubuskiego z podstawowymi założeniami europejskiej i krajowej polityki rozwoju regionalnego.

Głównym celem jest inteligentne gospodarowanie potencjałami regionu dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, spójności społecznej i przestrzennej oraz wysokiej jakości życia mieszkańców.

6. Zgodność ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2021 - 2030

Jej misją jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, dopasowanych do zmieniających się potrzeb, a także rozwój skutecznych, zindywidualizowanych form wsparcia dla osób o specjalnych potrzebach, osób niepełnosprawnych, zależnych, ubogich oraz dzieci i młodzieży.

Strategia wyodrębnia najistotniejsze problemy społeczne regionu i ich adresatów:

- 1) starzenie się populacji – seniorzy,
- 2) problemy psychospołeczne – dzieci i młodzież,
- 3) problemy z wykonywaniem funkcji opiekuńczo-wychowawczej – rodzina,
- 4) niepełnosprawność jako problem w wymiarze indywidualnym i społecznym – osoby z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi,
- 5) osoby w kryzysie bezdomności.

W Strategii przyjęto następujące cele strategiczne:

- 1) poprawa jakości życia seniorów;
- 2) doskonalenie systemu wsparcia dzieci i młodzieży;
- 3) aktywna polityka prorodzinna;
- 4) poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi;
- 5) rozwój systemu wsparcia osób zależnych, w tym bezdomnych, opuszczających zakłady karne lub innych będących w kryzysie;
- 6) doskonalenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej;
- 7) wzmocnienie ekonomii społecznej jako czynnika aktywizacji mieszkańców oraz zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych.

7. Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej przyjęty uchwałą nr XXVI/371/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2016 r.

Tabela 1. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej

Cel główny	Stworzenie systemowych rozwiązań wspierających rodzinę oraz rozwój pieczy zastępczej w województwie lubuskim
Cel szczegółowy 1	Podniesienie społecznej świadomości o znaczącej roli rodziny
Cel szczegółowy 2	Wspieranie działań w obszarze pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka
Cel szczegółowy 3	Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej
Cel szczegółowy 4	Zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia

Źródło: Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013-2016.

8. Wojewódzki Program Pomocy Społecznej

Tabela 2. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej

Cel główny	Zmniejszenie skali ubóstwa mieszkańców województwa lubuskiego
Cel szczegółowy 1	Zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży
Cel szczegółowy 2	Doskonalenie systemu wsparcia dla osób starszych
Cel szczegółowy 3	Poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wykluczonych społecznie
Cel szczegółowy 4	Wspieranie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej
Cel szczegółowy 5	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: Wojewódzki Program Pomocy Społecznej

9. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Tabela 3. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Cel główny	Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy w województwie lubuskim
Cel operacyjny 1	Rozszerzenie oferty form pomocy i wsparcia dla osób uwikłanych w przemoc
Cel operacyjny 2	Wysoka jakość i skuteczność udzielanej pomocy rodzinom doznającym przemocy
Cel operacyjny 3	Edukacja społeczna i promocja postaw społecznych oraz działań wolnych od przemocy
Cel operacyjny 4	Poszerzenie wiedzy nt. zjawiska przemocy wśród dzieci, młodzieży – ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród uczniów
Cel operacyjny 5	Rozwój instytucji świadczących profesjonalną pomoc osobom pokrzywdzonym oraz ich rodzinom
Cel operacyjny 6	Wypracowanie wspólnych działań przez organizacje pozarządowe

Źródło: Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

10. Wojewódzki Program Integracji Osób Niepełnosprawnych

Tabela 4. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Integracji Osób Niepełnosprawnych

Cel główny	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu
Cel szczegółowy 1	Wzrost poziomu wykształcenia oraz podniesienie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych poprzez działania na rzecz ich aktywizacji zawodowej
Cel szczegółowy 2	Doskonalenie profilaktyki oraz systemów wsparcia skierowanych do osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin
Cel szczegółowy 3	Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym
Cel szczegółowy 4	Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i urbanistycznych
Cel szczegółowy 5	Kształtowanie właściwych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych i problematyki niepełnosprawności
Cel szczegółowy 6	Wypracowanie skutecznych działań w zakresie zapobiegania inwalidztwu i innym dysfunkcjom organizmu
Cel szczegółowy 7	Aktywne zaangażowanie organizacji pozarządowych w kreowaniu polityki społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin

Źródło: Wojewódzki Program Integracji Osób Niepełnosprawnych

11. Strategia Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego

Jednym z podstawowych instrumentów zarządzania podmiotami jest strategia rozwoju, będąca scenariuszem przyszłości, do którego dążą władze samorządowe. Strategia identyfikuje najistotniejsze problemy rozwojowe, formułuje misję, cele strategiczne oraz wariantowe opcje rozwoju odnoszące się do sposobów osiągania założonych celów. Określa też kierunki i granice działania władz publicznych. Podstawową funkcją strategii jest z jednej strony dostarczanie informacji o długookresowych uwarunkowaniach rozwoju, z drugiej strony – deklaracja woli władz do podjęcia określonych przedsięwzięć. Strategia przyczynia się do zwiększania konkurencyjności jednostki terytorialnej oraz w dalszej perspektywie do wzmocnienia jej strategicznej pozycji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2023-2033 jest dokumentem, którego założenia są adekwatne i umożliwiające realizację działań i wskaźników zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego.

12. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022 – 2024

Tabela 5. Struktura celów Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Cel główny	Rozwój pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim
Cel szczegółowy 1	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego
Cel szczegółowy 2	Wspieranie rodzinnej pieczy zastępczej
Cel szczegółowy 3	Wspieranie wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej
Cel szczegółowy 4	Praca z rodziną biologiczną
Cel szczegółowy 5	Monitorowanie jakości sprawowania pieczy zastępczej
Cel szczegółowy 6	Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie
Cel szczegółowy 7	Działania profilaktyczne w związku z pandemią Covid

Źródło: Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej

13. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025

Tabela 6. Struktura celów Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Osób Pokrzywdzonych Przemocą w Rodzinie

Cel główny	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy dla rodzin, w których ten problem występuje.
Cel szczegółowy 1	Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców powiatu na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy
Cel szczegółowy 2	Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy 3	Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób pokrzywdzonych i stosujących przemoc w rodzinie

Źródło: Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 - 2025

14. Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2021 – 2026

Tabela 7. Struktura celów Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim

Cel strategiczny	Tworzenie społecznych, zawodowych i materialnych warunków dla podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego.
Cel szczegółowy 1	Przeciwdziałanie dyskryminacji i realizacja praw osób z niepełnosprawnościami
Cel szczegółowy 2	Stworzenie zintegrowanego systemu działań umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami aktywny udział w życiu społeczności lokalnej Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.
Cel szczegółowy 3	Zniesienie barier funkcjonalnych (architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się i transportowych)
Cel szczegółowy 4	Wspieranie osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin poprzez system pomocy społecznej w tym w Powiatowym Ośrodku Wsparcia i Domach Pomocy Społecznej
Cel szczegółowy 5	Wyrównanie szans w zakresie edukacji osób z niepełnosprawnościami
Cel szczegółowy 6	Stworzenie możliwości zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami
Cel szczegółowy 7	Zwiększenie możliwości korzystania z opieki zdrowotnej i rehabilitacji

Źródło: Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2021-2026

1.2. Dokumenty o zasięgu europejskim

W dniu 30 czerwca 2022 r. zakończyły się negocjacje Umowy Partnerstwa pomiędzy Komisją Europejską a polskim rządem. Polska jest liderem inwestowania i wdrażania funduszy europejskich wśród wszystkich 27. państw członkowskich. Potwierdzają to regularne audyty przeprowadzane przez Europejski Trybunał Obrachunkowy. Polski rząd wynegocjował największy - spośród wszystkich państw członkowskich UE – budżet na realizację polityki spójności na lata 2021-2027, który będzie można wykorzystać do 2029 r. Łączna kwota, którą w oparciu o Umowę Partnerstwa będziemy mogli przeznaczyć na realizację projektów w całej Polsce, wynosi 76 mld euro. To przekłada się na 348 mld złotych.

Na polski budżet Umowy Partnerstwa składa się pięć funduszy unijnych, z których zostaną sfinansowane poszczególne programy krajowe, regionalne i transgraniczne oraz inne mechanizmy wsparcia. Są to :

1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – 47,4 mld euro
2. Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) – 12,9 mld euro
3. Fundusz Spójności (FS) – 11,3 mld euro
4. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) – 3,8 mld euro
5. Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA) – 0,5 mld euro.

Co równie istotne, przyznane Polsce pieniądze będą przeznaczane w oparciu o sześć Celów Polityki Spójności:

- 1) bardziej inteligentna Europa – 12,9 mld euro
- 2) bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa – 21,9 mld euro
- 3) lepiej połączona Europa – 15,7 mld euro
- 4) bardziej społeczna Europa – 16,6 mld euro
- 5) Europa bliżej obywateli – 2,4 mld euro
- 6) sprawiedliwa transformacja – 3,7 mld euro.

Strategia komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027 (Strategia komunikacji) obejmuje okres do 2030 roku. Określa cele, sposoby ich weryfikacji oraz spójne zasady i standardy działań informacyjno-promocyjnych. Dokument dotyczy następujących programów polityki spójności:

- programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
- programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
- programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego,
- programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej,
- programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy,
- programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich,
- 16 programów regionalnych.

Powyżej przytoczone zostały różnego rodzaju dokumenty strategiczne dotyczące planów rozwojowych na najbliższe lata w kontekście kraju i regionu. Wszystkie strategie, niezależnie od zasięgu, mają jeden wspólny mianownik – ich założenia oparte są w dużej mierze na możliwości dofinansowania realizacji poszczególnych celów o różnym zasięgu, ze środków Unii Europejskiej planowanych do wykorzystania w latach 2021-2027. Już dziś wiemy, że ze względu na opóźnienia w podpisaniu Umowy Partnerskiej pomiędzy Komisją Europejską a polskim rządem, środki te będą do wykorzystania najwcześniej od 2023 roku.

Podział środków nastąpi wg przybliżonej metodologii którą zastosowano w budżecie 2014-2020, czyli ok. 60% funduszy unijnych zostanie rozdysponowane na poziomie krajowym a pozostałe 40% trafi do marszałków 16 województw na Programy Regionalne.

Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)

Ma być głównym narzędziem UE służącym zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty:

- EFS,
- Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI),

- Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD),
- Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).

Część diagnostyczna

2. Diagnoza powiatu zielonogórskiego

Powiat zielonogórski jest jednym z 11 powiatów ziemskich województwa lubuskiego. W skład powiatu w 2021 roku wchodziło 107 sołectw oraz 133 miejscowości (łącznie z miastami). Powiat położony jest w południowo-wschodniej części województwa. **Zajmuje powierzchnię 1.571 km²**, co lokuje go na 35 miejscu w kraju w rankingu powiatów stworzonym według wielkości powierzchni. **W województwie lubuskim jest powiatem o największej powierzchni – zajmuje 11,23% powierzchni województwa.**

Graniczy z 5 powiatami województwa lubuskiego i 1 powiatem województwa wielkopolskiego: od północy z powiatami: świebodzińskim i krośnieńskim, od zachodu – z powiatem żarskim, od południa z powiatami żagańskim i nowosolskim oraz od wschodu z powiatem wolsztyńskim należącym do województwa wielkopolskiego. Siedziba powiatu zlokalizowana jest na terenie miasta Zielona Góra. Cechą charakterystyczną powiatu jest jego położenie – wokół miasta Zielona Góra, które zostało wyodrębnione w samodzielny powiat grodzki.

Powiat Zielonogórski obejmuje 9 gmin: 5 miejsko-wiejskich i 4 wiejskich. Gminy wchodzące w skład powiatu to:

- 1) Babimost - gmina miejsko-wiejska
- 2) Bojadła – gmina wiejska
- 3) Czerwieńsk – gmina miejsko-wiejska
- 4) Kargowa – gmina miejsko-wiejska
- 5) Nowogród Bobrzański – gmina miejsko-wiejska
- 6) Sulechów – gmina miejsko-wiejska
- 7) Świdnica – gmina wiejska
- 8) Trzebiechów – gmina wiejska
- 9) Zabór – gmina wiejska.

Powierzchniowo największą gminą jest Nowogród Bobrzański – 260 km², najmniejszą – Trzebiechów o powierzchni 81 km².

Rysunek 1. Mapa powiatu zielonogórskiego

Źródło: <http://powiat-zielonogorski.pl/pl/Powiat/Mapa-Powiatu>

2.1. Ludność

Z danych GUS wg stanu na 31.12.2021 r. wynika, że liczba mieszkańców w powiecie zielonogórskim wynosi **75 497** mieszkańców, z czego 50,7% stanowią kobiety, a 49,3% mężczyźni, i tak:

- 1) w gminie Babimost – 6 137 ludności,
- 2) w gminie Bojadła – 3 254 ludności,
- 3) w gminie Czerwieńsk – 10 007 ludności,
- 4) w gminie Kargowa – 5 779 ludności,
- 5) w gminie Nowogród Bobrzański – 9 350 ludności,
- 6) w gminie Sulechów – 26 494 ludności,
- 7) w gminie Świdnica – 6 699 ludności,
- 8) w gminie Trzebiechów – 3 330 ludności.
- 9) w gminie Zabór – 4 447 ludności.

W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 14,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa lubuskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy powiatu zielonogórskiego zawarli w 2020 roku 317 małżeństw, co odpowiada 4,2 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa lubuskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,2 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa lubuskiego oraz mniej od wartości dla kraju. 30,2% mieszkańców powiatu zielonogórskiego jest stanu wolnego, 55,8% żyje w małżeństwie, 4,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,2% to wdowy/wdowcy.

Powiat zielonogórski ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -135. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,78 na 1000 mieszkańców powiatu zielonogórskiego. W 2020 roku urodziło się 715 dzieci, w tym 52,3% dziewczynek i 47,7% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 360 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,84 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2019 roku 38,1% zgonów w powiecie zielonogórskim spowodowanych było chorobami układu krążenia, 25,7% zgonów spowodowanych było nowotworami, a 4,0% chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności powiatu zielonogórskiego przypada 11,24 zgonów.

W 2020 roku zarejestrowano 1151 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 982 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla powiatu zielonogórskiego 169. W tym samym roku 24 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 22 wymeldowań za granicę – daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 2.

Istotne dane dotyczą wieku mieszkańców: 61,0% mieszkańców powiatu zielonogórskiego jest w wieku produkcyjnym, 18,5% w wieku przedprodukcyjnym, a 20,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Systematycznie rośnie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, co będzie stanowić wyzwanie dla polityki senioralnej realizowanej na poziomie powiatu oraz wymagać będzie intensyfikacji działań z zakresu pomocy społecznej i ochrony zdrowia adresowanych dla osób starszych.

2.2. Bezrobocie

Politykę rynku pracy oraz zadania, które są konieczne do jej prowadzenia określa Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.).

Bezrobocie może nieść za sobą różnego rodzaju skutki: indywidualne, rodzinne, społeczne. Indywidualnymi konsekwencjami bezrobocia (zwłaszcza długotrwałego) dla większości bezrobotnych są:

- 1) pogorszenie standardu życia, a nawet ubóstwo,
- 2) problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu,
- 3) poczucie obniżenia statusu,
- 4) ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu politycznym, kulturalnym i w życiu społeczności lokalnej,
- 5) objawy depresyjne (smutek, przygnębienie, zniechęcenie, zubożenie),
- 6) zaburzenia zdrowia psychicznego (lęk, depresja, dolegliwości psychosomatyczne),
- 7) reakcje emocjonalne – bezrobotni doświadczają negatywnych napięć i emocji, mają niższy poziom poczucia szczęścia, niższy poziom zadowolenia z życia w porównaniu z osobami zatrudnionymi. Towarzyszy temu dyskomfort psychiczny, polegający często na poczuciu bezsilności, a czasami nawet beznadziejności,
- 8) zaburzenia procesów poznawczych (odbiór i przetwarzanie wrażeń) – pozostawanie w stanie bezrobocia zwiększa trudności z koncentracją uwagi, pogarsza orientację w rzeczywistości.

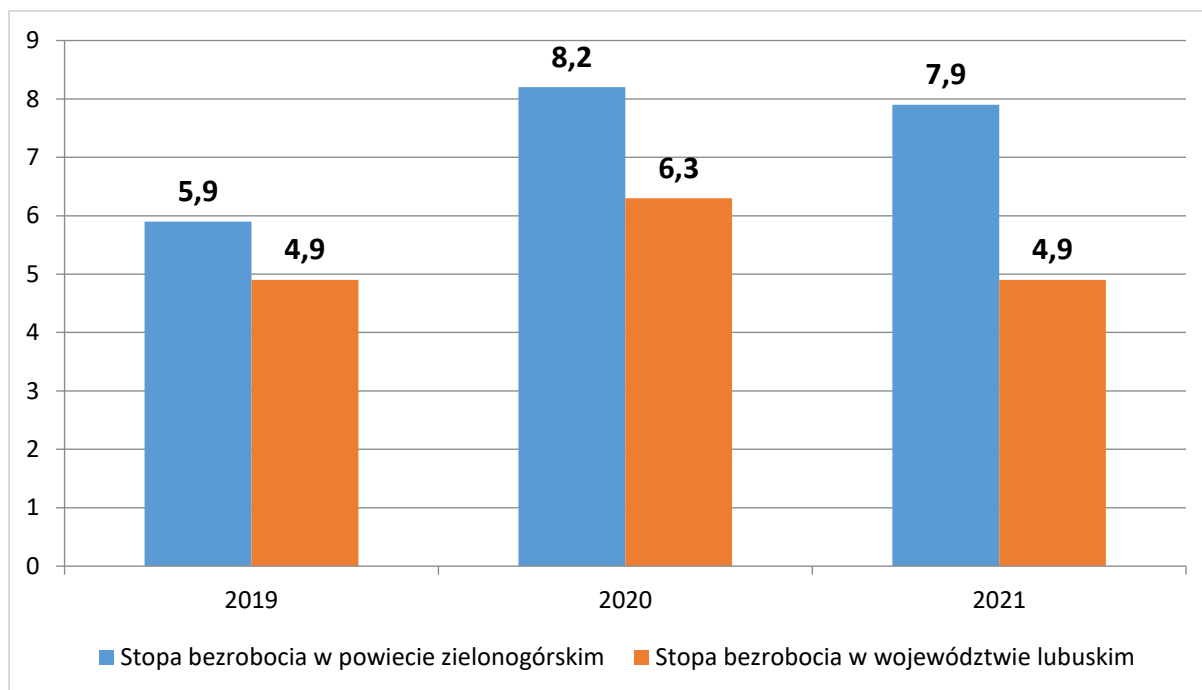
Skutki masowego bezrobocia w danym kraju są dotkliwe nie tylko dla samych bezrobotnych i ich rodzin, ale także dla całego społeczeństwa. Są to:

- 1) duże koszty świadczeń socjalnych,
- 2) podwyższone podatki i składki ubezpieczeniowe,
- 3) niewykorzystany potencjał ludzkiej pracy,
- 4) poczucie zagrożenia bezrobociem ludzi zatrudnionych,
- 5) nasilenie się społecznej patologii (np. agresja, rozpad tradycyjnych więzi rodzinnych, rozwody, alkoholizm),
- 6) ograniczenie realizacji potrzeb - towarzyszy temu silna frustracja objawiająca się przede wszystkim w aspołecznych zachowaniach,
- 7) demoralizacja mniej odpornych psychicznie jednostek,
- 8) tworzenie potencjalnych warunków społecznych dla rozwoju przestępczości.

Dane dotyczące poziomu bezrobocia w powiecie zielonogórskim i województwie lubuskim wskazują, że od roku 2019 do roku 2021 stopa bezrobocia zarówno w powiecie jak i województwie mieściła się w zakresie 4,9% do 8,2%.

Wykres 1. Stopa bezrobocia w województwie lubuskim i powiecie zielonogórskim w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP i GUS

Tabela 8. Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim i woj. lubuskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie		Powiatowy Urząd Pracy ogółem	Powiat zielonogórski	Województwo lubuskie
31.12.2019	Liczba bezrobotnych	3139	1475	x
	Stopa bezrobocia	x	5,9	4,9
31.12.2020	Liczba bezrobotnych	4811	2070	x
	Stopa bezrobocia	x	8,2	6,3
31.12.2021	Liczba bezrobotnych	4459	1986	x
	Stopa bezrobocia	x	7,9	4,9

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze oraz Banku Danych Lokalnych GUS

W ciągu ostatnich lat widoczny jest mniejszy udział osób z prawem do zasiłku. W roku 2020 było ich ok. 16% natomiast rok później zaledwie 11%. Jednocześnie wzrasta liczba osób bez prawa do zasiłku i na koniec 2021 roku wynosiła ponad 88% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

Tabela 9. Liczba bezrobotnych w podziale na gminy powiatu zielonogórskiego (stan na 31.12.)

Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem			Kobiety			Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku			Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Babimost	78	112	88	46	64	53	11	23	12	67	89	76
Bojadła	83	98	98	45	45	43	6	14	9	77	84	89
Czerwieńsk	176	263	262	105	138	138	30	51	32	146	212	230
Kargowa	123	159	155	70	64	89	18	20	11	105	139	144
Nowogród Bobrzański	203	258	279	126	157	151	39	37	33	164	221	246
Sulechów	565	842	755	338	496	432	73	144	76	492	698	679
Świdnica	78	106	100	51	62	55	16	13	15	62	93	85
Trzebiechów	100	132	127	54	70	65	9	17	13	91	115	114
Zabór	69	100	122	39	52	60	17	14	18	52	86	104
Razem	1475	2 070	1 986	874	1148	1086	219	333	219	1 256	1 737	1 767
	100%	100%	100%	59,25%	55,46%	54,68%	14,85%	16,09%	11,03%	85,15%	83,91%	88,97%

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Osoby bezrobotne, zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy, mogą uzyskać również status osoby będącej w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to:

- 1) bezrobotny do 30. roku życia,
- 2) bezrobotny długotrwale,
- 3) bezrobotny powyżej 50. roku życia,
- 4) bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej,
- 5) bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia,
- 6) bezrobotny niepełnosprawny,
- 7) poszukujący pracy, niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekun osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów.

W latach 2019 – 2021 odsetek osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy był wysoki i wynosił odpowiednio w roku 2019 – 76,49%, 2020 – 73,50% a w roku 2021 – 79,46%. Na przestrzeni 2020-2021 wzrosła liczba osób długotrwale bezrobotnych w powiecie zielonogórskim (37,60% na 51,98%). Oznacza to, że ta grupa osób pozostaje bez pracy ponad 12 miesięcy i stanowi ponad 50% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie zielonogórskim. Jak wynika z przedstawionych danych niski udział % stanowią osoby bezrobotne poniżej 25 roku życia (ok. 10%). Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że liczba osób po 50 roku życia zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy w ciągu 3 ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie, tj. ok 25%. Niepokojące jest zjawisko zarówno długotrwałego bezrobocia, jak i bezrobocia wśród osób powyżej 50 roku życia. Taka sytuacja stanowi wyzwanie dla polityki rynku pracy, ponieważ osoby długotrwale bezrobotne potrzebują szczególnego wsparcia, aby ich motywacja do podjęcia zatrudnienia powróciła do pożądanego stanu i utrzymała się na wysokim poziomie. Osoby powyżej 50 roku życia mogą mieć trudność ze znalezieniem zatrudnienia ze względu na konieczność przekwalifikowania się, przystosowania do wymagań otwartego rynku pracy, w tym wysokiej konkurencji wśród pracowników. Wciąż zbyt mało jest przedsiębiorstw, które chętnie przyjmują osoby w wieku 50+ i chcą inwestować w rozwój zawodowy tych osób. Przed powiatowymi urzędami pracy stoi wyzwanie, do którego należy przystosować narzędzia pomocy przewidziane w ustawie.

Tabela 10. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2019 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni	razem
Babimost	46	63	12	20	33	78
Bojadła	45	68	14	28	43	83
Czerwieńsk	105	140	17	65	78	176
Kargowa	70	97	17	32	57	123
Nowogród Bobrzański	126	161	28	54	74	203
Sulechów	338	458	78	135	238	565
Świdnica	51	59	9	23	31	78
Trzebiechów	54	82	12	27	50	100
Zabór	39	56	12	21	22	69
Razem	874	1 184	199	405	626	1 475

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 11. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorii bezrobotnych w roku 2020 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Babimost	64	91	16	33	45
Bojadła	45	80	14	32	50
Czerwieńsk	138	186	16	76	94
Kargowa	64	126	27	34	79
Nowogród Bobrzański	157	195	29	69	105
Sulechów	496	643	104	183	341
Świdnica	62	81	15	22	41
Trzebiechów	70	106	15	34	71
Zabór	52	77	12	27	38
Razem	1 148	1 585	248	510	864

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 12. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2021 roku

Gmina	kobiety	będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Babimost	53	77	8	27	52
Bojadła	43	79	10	30	57
Czerwieńsk	138	209	25	75	142
Kargowa	89	136	23	33	103
Nowogród Bobrzański	151	230	43	71	140
Sulechów	432	618	73	188	421
Świdnica	55	73	6	25	45
Trzebiechów	65	112	20	31	80
Zabór	60	89	8	32	50
Razem	1 086	1 623	216	512	1 090

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP

Tabela 13. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2019-2021

Formy przeciwdziałania bezrobociu	2019	2020	2021
Łączna liczba osób bezrobotnych, które objęte zostały aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu, z tego:	475	239	365
Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły prace interwencyjne	38	20	39
Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły roboty publiczne	39	32	48
Liczba osób bezrobotnych, które podjęły działalność gospodarczą	46	23	31
Liczba osób bezrobotnych, które podjęły pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia	41	17	19
Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły szkolenia	27	6	9
Liczba osób bezrobotnych, które rozpoczęły staż	207	110	181
Liczba osób, które rozpoczęły prace społecznie użyteczne	47	18	18
Pozostałe podjęcia pracy subsydiowanej przez osoby bezrobotne	30	13	20

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Tabela 14. Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa w latach 2019-2021

Lata	Poradnictwo indywidualne		Poradnictwo grupowe		Badania testowe		Informacje indywidualne	Informacje grupowe		Szkolenie z zakresu umiejętności poszukiwania pracy	
	liczba wizyt w ramach porady indywidualnej	liczba osób, które skorzystały z porady indywidualnej	liczba grup	liczba osób, które skorzystały z porady grupowej	liczba osób, które skorzystały z badań testowych	liczba przeprowadzonych badań testowych	liczba udzielonych indywidualnych informacji zawodowych	Liczba grup	liczba osób uczestniczących w grupowych spotkaniach informacyjnych	liczba grup	liczba osób, które rozpoczęły szkolenie z zakresu umiejętności poszukiwania pracy
PUP Zielona Góra ogółem, z tego:											
2019	2937	1812	94	373	139	139	0	0	0	6	23
2020	1064	831	40	183	28	28	0	0	0	0	0
2021	722	556	0	0	0	0	0	0	0	0	0
powiat zielonogórski											
2019	1 768	1114	47	210	24	24	0	0	0	3	9
2020	509	427	20	136	3	3	0	0	0	0	0
2021	248	203	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zielonej Górze

Powiatowy Urząd Pracy w Zielonej Górze korzysta z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu kierując osoby zarejestrowane na staże, szkolenia, do prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych lub robót publicznych. Część osób skorzystało z dofinansowania do rozpoczęcia działalności gospodarczej, podjęło pracę subsydiowaną lub zatrudnienie w ramach refundacji kosztów zatrudnienia. Dla wielu osób bezrobotnych duże wsparcie stanowi możliwość skorzystania z poradnictwa zawodowego i informacji zawodowej w formie: poradnictwa indywidualnego, poradnictwa grupowego, badań testowych oraz informacji zawodowej indywidualnej lub grupowej.

2.3. Edukacja

Do zadań własnych powiatu należy między innymi zakładanie i prowadzenie publicznych szkół ponadpodstawowych oraz placówek wymienionych w art. 2 ustawy z 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U. 2020.910 z późn. zm.).

Powiat zielonogórski prowadzi następujące jednostki oświatowe:

- 1) liceum ogólnokształcące,
- 2) centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- 3) specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy,
- 4) młodzieżowy ośrodek socjoterapii,
- 5) zespół szkół specjalnych,
- 6) poradnię psychologiczno-pedagogiczną,
- 7) szkolne schronisko młodzieżowe oraz przyszpitalną szkołę specjalną.

Tabela 15. Szkoły i placówki oświatowe w roku 2022

Liceum Ogólnokształcące im. rtm. Witolda Pileckiego w Sulechowie – 362 uczniów	ul. Licealna 10 66-100 Sulechów
Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sulechowie – 861 uczniów	ul. Piaskowa 53 66-100 Sulechów
Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Sulechowie – 126 uczniów	ul. Łączna 1 66-100 Sulechów
Szkoła Podstawowa Specjalna w Wojnowie przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Lecznym dla Dzieci SP ZOZ – 33 uczniów	Wojnowo 7a 66-120 Kargowa
Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich w Zaborze przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży – 80 uczniów	ul. Zamkowa 1 66-003 Zabór
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie	ul. Kruszyna 1 66-100 Sulechów
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii im. Ireny Sendlerowej w Przytoku – 43 uczniów	ul. Pałacowa 1 66-003 Przytok
Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku	

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze

Należy zwrócić uwagę na Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sulechowie, który jest placówką przeznaczoną dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, autyzmem oraz sprzężeniami, jeśli jedną z nich jest niepełnosprawność intelektualna.

W skład Ośrodka wchodzi:

- 1) **Przedszkole Specjalne „Bajka”** w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Sulechowie dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem oraz sprzężeniami;
- 2) **Szkoła Podstawowa Specjalna** w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Sulechowie dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym oraz sprzężeniami;
- 3) **Branżowa Szkoła I Stopnia** w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Sulechowie (na podbudowie Gimnazjum w latach 2017-2018, na podbudowie ośmioletniej Szkoły Podstawowej od 2019 roku) kształcąca w zawodzie kucharz;
- 4) **Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy** w Specjalnym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym w Sulechowie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną.

Ośrodek organizuje nauczanie indywidualne dla uczniów posiadającym orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, na czas i zgodnie z zaleceniami zawartymi w tym orzeczeniu.

W placówce prowadzona jest terapia w formie zajęć rewalidacyjnych oraz z obszaru pomocy psychologiczno-pedagogicznej wspomagającej rozwój dziecka (m.in.: logopedia, terapia integracji sensorycznej, terapia metodą EEG Biofeedback, hipoterapia, terapia ręki, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze oraz kształtujące kompetencje emocjonalno-społeczne).

Ośrodek realizuje zajęcia rewalidacyjno – wychowawcze dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim.

W SOSW w Sulechowie funkcjonuje internat. Od grudnia 2017 roku SOSW prowadzi dodatkowe zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w ramach programu „Za życiem”. Rocznie obejmuje zajęciami około 40 dzieci. Ogółem w zajęciach zrealizowanych w ramach programu wzięło udział około 60 dzieci. Przeprowadzono 6540 godzin zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju.

Analizując dane z poniższej tabeli wynika, że liczba uczniów pozostaje na podobnym poziomie.

Tabela 16. Zestawienie liczebności uczniów, wychowanków i podopiecznych SOSW w Sulechowie w latach 2019-2021

rok	Liczba uczniów, wychowanków, podopiecznych w SOSW (stan z 30.09 każdego roku szkolnego)							
	przedszkole	SP	GIM	ZSZ/BSI S	SPP	ZRW	internat	Wwr
2019	7	70	---	12	12	7	29	22
2020	9	72	---	12	11	7	31	20
2021	9	74	---	12	12	8	32	9

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Zielonej Górze

Przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Sulechowie działa również Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych, zagrożonych niepełnosprawnością oraz wykluczeniem społecznym „**Dlaczego nie**”. Stowarzyszenie jest organizacją pozarządową, która reprezentuje interesy i działa na rzecz i w imieniu osób zagrożonych niepełnosprawnością, niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, ich rodzin i otoczenia. Celem Stowarzyszenia jest wyrównywanie szans poprzez niesienie wszechstronnej pomocy we wszystkich dziedzinach życia osobom niepełnosprawnym, a w szczególności osobom zagrożonym marginalizacją społeczną oraz ich rodzinom lub opiekunom. Stowarzyszenie organizuje różnego rodzaju akcje i działania, m.in.: kiermasze, imprezy sportowe i integracyjne. Zajmuje się także organizowaniem opieki wychowawczej oraz prowadzeniem zajęć w obszarze specjalistycznych usług opiekuńczych. Podjęte zostały także działania mające na celu budowę ośrodka wsparcia dla dorosłych osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Szkoła Podstawowa Specjalna przy Szpitalu Rehabilitacyjno-Leczniczym dla Dzieci w Wojnowie

W skład SPS w Wojnowie wchodzi trzy oddziały:

- I oddział - klasy łączone I-III szkoły podstawowej;
  - II oddział - klasy łączone IV-VI szkoły podstawowej;
  - III oddział - klasy łączone VII-VIII szkoły podstawowej;
- oraz trzy grupy pozalekcyjnych zajęć wychowawczych.

Celem SPS w Wojnowie jest dążenie do wszechstronnego rozwoju ucznia w zgodzie z jego potrzebami i możliwościami psychofizycznymi w warunkach poszanowania godności osobistej oraz wolności światopoglądowej, wyznaniowej, ze szczególnym uwzględnieniem jego warunków zdrowotnych.

Z usług Szkoły korzysta średnio w ciągu roku obejmującego zajęcia szkolne ok. 520 uczniów, a w całym roku szkolnym (z uwzględnieniem ferii zimowych i letnich) korzysta ok. 640 wychowanków.

Zespół Szkół Specjalnych im. Kawalerów Maltańskich w Zaborze przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży :

W Zespole Szkół Specjalnych przy Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze jest organizowane kształcenie i wychowanie, które wspomaga leczenie w zintegrowanym działaniu pedagogiczno-

medycznym oraz przygotowuje ucznia – pacjenta po powrocie z placówki do prawidłowego funkcjonowania w macierzystym środowisku. W skład Zespołu wchodzi Szkoła Podstawowa Specjalna, Liceum Ogólnokształcące Specjalne oraz Zespół Pozalekcyjny Zajęć Wychowawczych.

W szkole przebywają dzieci, skierowane do Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze celem diagnostyki i leczenia, z zaburzeniami emocjonalnymi i psychicznymi, zaburzeniami rozwoju psychicznego, zaburzeniami nastroju, zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i pod postacią somatyczną oraz chorobami odżywiania itd.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sulechowie

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Sulechowie udziela pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia.

Do podstawowych zadań poradni należy:

- a) wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży, efektywności uczenia się, nabywania i rozwijania umiejętności negocjacyjnego rozwiązywania konfliktów i problemów oraz innych umiejętności z zakresu komunikacji społecznej,
- b) profilaktyka uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka,
- c) terapia zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych,
- d) pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej,
- e) pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów,
- f) udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzicom,
- g) prowadzenie edukacji prozdrowotnej wśród uczniów, rodziców i nauczycieli,
- h) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny,
- i) wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji szkoły.

Tabela 17. Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie ze względu na rodzaj diagnozy

Rok	Diagnoza psychologiczna	Diagnoza pedagogiczna	Diagnoza logopedyczna
2018/2019	727	733	210
2019/2020	667	591	90
2020/2021	517	439	63

Źródło: dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku jest jednostką organizacyjną Powiatu Zielonogórskiego. Do ośrodka kierowani są wychowankowie na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym, wydawanym przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Do 2012 roku uczniowie byli kierowani również z nakazu sądu rodzinnego.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Przytoku prowadzony jest dla dzieci, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym zagrożone są niedostosowaniem społecznym lub uzależnieniem oraz wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania oraz specjalistycznej pomocy psychoedukacyjnej.

Placówka dysponuje 72 miejscami, które co roku są maksymalnie wykorzystane. Ośrodek przeznaczony jest dla chłopców i dziewcząt. Największą grupę wychowanków stanowią chłopcy w wieku 15-18 lat.

Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku

Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Przytoku jest jednostką oświatową Powiatu Zielonogórskiego. Mieści się na terenie ośmiohektarowego zabytkowego parku, w którym znajdują się również Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii dla uczniów szkół podstawowych.

Dysponuje 62 miejscami noclegowymi.

W latach 2019 - 2021 problemy społeczne w placówkach oświatowych dotyczyły głównie konfliktów relacyjnych w rodzinie, rówieśniczych, konfliktów z prawem, agresji i przemocy (fizycznej, psychicznej, emocjonalnej i cyberprzemocy), toksycznych związków w jakie uwikłała się młodzież, braku zainteresowania nauką, nadmiernego opuszczania zajęć, niskiej kultury słowa i bycia, kłamstwa, zaburzeń w sferze emocji (lęki, fobie, histerie, nerwice, problemy adaptacyjne, labilność emocjonalna, zaburzenia snu, depresje, kryzysy suicydalne; samookaleczenia, próby samobójcze), używania środków psychoaktywnych (papierosy, alkohol, narkotyki, dopalacze), uzależnień od komputera, problemów zdrowotnych, ubóstwa, eurosieroctwa, orientacji seksualnej..

W związku z pojawieniem się młodszych uczniów w szkole, w roku szkolnym 2019/2020, uczniowie klas pierwszych po szkole podstawowej i ich starsi koledzy po gimnazjum, pojawiły się problemy związane z niedojrzałością emocjonalną wczesnych nastolatków, co uwidaczniało się poprzez labilność i wahania nastroju, silne przeżywanie i maskowanie uczuć, bezprzedmiotowość emocji, drażliwość, niecierpliwość, egocentryzm. Podwójny rocznik i zdalne nauczanie skomplikowało i tak już trudny proces edukacyjno - wychowawczy. W systemie zdalnego nauczania młodzież mierzyła się z nowymi problemami, a wielu z nich potrzebowało pomocy w pokonywaniu nowych trudności. System zdalnego nauczania nie docierał do każdego ucznia. Byli uczniowie, którzy „zaginęli” w systemie zdalnego nauczania. Do wykluczenia cyfrowego uczniów przyczyniło się wiele różnych czynników np.:

- 1) niskie możliwości intelektualne, niewykształcona motywacja wewnętrzna, brak warunków do nauki, zagrożone poczucie bezpieczeństwa,
- 2) problemy techniczne związane z brakiem sprzętu, dostępu do szerokopasmowego Internetu, brakiem umiejętności poruszania się w systemie online,
- 3) poczucie osamotnienia w nauce; bez nauczyciela - przewodnika, bez pomocy rodziców, rówieśników i innych osób,
- 4) chaos informacyjny z uwagi na wielorakość platform,
- 5) problemy ze zdrowiem psychicznym.

Wielu uczniów przeżywało kryzys, relacja nauczyciel - uczeń była zaburzona i osłabiała mobilizację ucznia. Doprowadzała nie tylko do jego rozluźnienia pod względem szkolnej dyscypliny, ale również do wyalienowania jednostek najsłabszych.

System zdalnego nauczania nie sprzyjał ani efektywności, ani uczciwości, ani sprawiedliwości w pracy zarówno ucznia jak i nauczyciela i rodzica.

W edukacji istnieje potrzeba udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie m.in. zindywidualizowanych ścieżek kształcenia, nauczania indywidualnego, indywidualnej opieki psychologiczno-pedagogicznej. W minionych latach problemy wynikały również z zaburzeń rozwoju uczniów ze spektrum autyzmu, zespołem Aspergera, niepełnosprawności intelektualnej, uczniów niedosłyszących i słabowidzących. Brak akceptacji, tolerancji i zrozumienia generował wobec tych uczniów wtórne problemy natury społecznej.

2.4. Pomoc społeczna

Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka.

System pomocy społecznej jest narzędziem, które umożliwia przewyższanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast na poziomie gmin. Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonuje 9 ośrodków pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej realizują zadania wynikające z kilku ustaw. Jedną z ważniejszych jest ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w której art. 7 określa powody udzielania pomocy społecznej osobom i rodzinom. Do katalogu powodów zalicza się w szczególności:

- 1) ubóstwo;
- 2) sieroctwo;
- 3) bezdomność;
- 4) bezrobocie;
- 5) niepełnosprawność;
- 6) długotrwałą lub ciężką chorobę;
- 7) przemoc w rodzinie;
- 7a) potrzebę ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8) potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- 10) trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach;
- 11) trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 12) alkoholizm lub narkomanię;
- 13) zdarzenie losowe i sytuację kryzysową;
- 14) klęskę żywiołową lub ekologiczną.

Ustawa o pomocy społecznej w art. 15 określa również jej główne zadania, które polegają w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Kolejną, wiążącą dla ośrodków pomocy społecznej ustawą, jest ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych. Ośrodki pomocy społecznej odpowiedzialne są również za pracę

z rodziną na podstawie zlecenia tego zadania przez gminę. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w art. 10 określa zadania gminy.

Praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 6 określa zadania własne gminy, do których należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu.

Poniżej liczba osób korzystająca z pomocy społecznej w latach 2019 - 2021 – wg poszczególnych gmin.

Tabela 18. Liczba osób korzystających z pomocy w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Teren/ Gmina	Liczba osób korzystających z pomocy - ubóstwo			Liczba osób korzystających z pomocy - bezrobocie			Liczba osób korzystających z pomocy - niepełnosprawność i ciężka choroba			Liczba osób korzystających z pomocy – przemoc w rodzinie		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Powiat zielonogórski	2427	1636	1571	1766	1591	1518	3641	3153	3014	330	222	175
Babimost	20	16	12	0	0	0	98	76	82	0	0	0
Bojadła	198	188	188	180	152	136	291	323	327	8	24	14
Gmina Czerwieńsk	396	346	248	300	215	174	295	238	227	10	8	10
Kargowa	127	96	99	120	99	99	173	133	150	0	0	0
Nowogród Bobrzański	323	303	295	240	261	229	496	459	368	124	129	108
Sulechów	789	234	333	412	354	412	1367	1126	1147	176	59	42
Świdnica	276	219	174	307	305	263	612	541	486	5	0	1
Trzebiechów	184	147	135	149	140	153	247	177	141	0	0	0
Zabór	114	87	87	58	65	52	62	80	86	7	2	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Tabela 19. Liczba osób korzystających i wartość wypłaconych świadczeń w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Teren/ Gmina	Liczba osób korzystających zasilek stały kwota			Liczba osób korzystających zasilek okresowy kwota			Liczba osób korzystających zasilek celowy kwota			Liczba osób korzystających usługi opiekuńcze kwota		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Powiat zielonogórski	488 2445132	443 2429805	409 2263155	695 1024833	566 1004658	585 1028564	1341 996528	1492 1054361	1240 1082374	262 1847376	236 1941165	226 1526921
Babimost	11 47 167	10 46 167	8 52 916	30 38 246	22 18 498	23 20 156	60 111 523	139 115 952	70 100 602	12 28 134	12 29 1598	11 22 934
Bojadła	22 101 922	22 107 553	23 114 867	59 127 557	58 147 900	60 121 825	86 37 523	104 62 013	95 51 822	6 21 600	9 26 266	12 16 413
Czerwieńsk	80 448 227	80 427 740	66 388 358	122 251 345	97 165 866	89 177 775	174 174 582	161 195 062	129 230 851	11 114 601	15 69 359	18 46 125
Kargowa	34 164 503	28 148 463	24 105 045	15 22 900	14 22 953	11 19 613	115 47 091	96 49 321	91 43 631	11 152 258	14 155 388	13 202 410
Nowogród Bobrzański	78 427 894	77 454 371	73 428 472	78 120 862	90 145 992	96 163 000	148 76 630	146 82 353	119 74 123	32 199 215	32 128 576	33 98 045
Sulechów	112 538 912	104 533 758	100 505 523	168 172 349	141 174 381	159 197 084	389 322 913	569 285 371	464 351 527	118 564 036	99 561 835	90 59 2975
Świdnica	74 296 379	55 296 118	51 297 223	149 91 208	65 111 918	69 106 412	269 152 531	140 150 348	145 147 066	55 640 836	35 571 830	32 38 1951
Trzebiechów	40 217 164	33 202 898	35 177 845	46 158 283	48 163 165	52 180 437	47 37 560	84 57 778	68 52 024	10 38 062	10 46 787	9 53 562
Zabór	37 202 964	34 212 737	29 192 906	28 42 083	31 53 985	26 42 262	53 36 175	53 56 163	59 30 728	7 88 634	10 89 526	8 11 2506

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Tabela 20. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny i pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego oraz liczba rodzin objętych ich pomocą w latach 2019-2021

Teren/ Gmina	Liczba asystentów rodziny – etaty i liczba rodzin objętych pomocą			Liczba pracowników socjalnych – etaty i liczba rodzin objętych pomocą		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Powiat zielonogórski	15 – 10,875 i 3 zlecenia 145	13 – 10,875 i 2 zlecenia 139	13 – 10,875 148	36 – 35,51 2 489	40 – 39,63 2 244	38 – 37,63 2 407
Babimost	1 - 1 6	1 – 1 6	1 - 1 5	3 - 3 149	3 - 3 212	3 - 3 147
Bojadła	1 - 1 17	1 – 1 15	1 – 0,5 10	2 - 2 189	3 - 3 192	3 - 3 196
Czerwieńsk	3 – 2 20	3 – 2 27	3 – 2 25	4 - 4 65	6 - 6 43	6 - 6 35
Kargowa	1 - 1 18	1 – 1 15	1 - 1 20	2 - 2 121	2 - 2 115	2 - 2 120
Nowogród Bobrzański	2 – 0,875 15	1 – 0,875 12	1 – 0,875 16	6 – 5,51 300	6 – 5,63 343	6 – 5,63 342
Sulechów	2 - 2 38	2 – 2 35	2 - 2 39	11 - 11 1 217	11 - 11 911	9 - 9 1 174
Świdnica	1 - 1 15	1 – 1 15	1 - 1 15	3 - 3 267	4 - 4 250	4 - 4 237
Trzebiechów	1 - 1 6	1 – 1 6	1 - 0,5 8	3 - 3 135	3 - 3 128	3 - 3 116
Zabór	3 – zlecenie 10	2 – zlecenie 8	1 - 1 10	2 - 2 46	2 - 2 50	2 - 2 40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społeczne

Z przedstawionych danych wynika, że najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo, bezrobocie, czy niepełnosprawność. Rzadko pojawiają się takie powody jak klęski żywiołowe, sytuacje kryzysowe, sieroctwo, handel ludźmi, narkomania czy trudności po opuszczeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Ponadto, w roku pisania Strategii nasilił się problem uchodźców, którzy masowo migrowali do Polski z Ukrainy w związku z toczącą się wojną. Inwazja na Ukrainę rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku przez Federację Rosyjską i stanowiła eskalację trwającej od 2014 roku wojny. Z rozpoczęciem działań wojennych miliony Ukraińców skierowało się w stronę Polski i część z nich dotarła do powiatu zielonogórskiego.

Od dnia 15 marca 2022 r. Wojewoda Lubuski wyznaczył na terenie powiatu zielonogórskiego dwa miejsca doraźnego zakwaterowania dla uchodźców. Jedno na terenie Gminy Czerwieńsk w szkole podstawowej na sali gimnastycznej - zorganizowane przez gminę. Druga lokalizacja to sala gimnastyczna LO w Sulechowie, która jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Na obecną chwilę obie sale decyzją Wojewody Lubuskiego nie pełnią już funkcji miejsca doraźnego zakwaterowania. Opieka nad społecznością uchodźczą odbywa się obecnie na szczeblu gminnym, ponieważ gminy zostały wyposażone w narzędzia socjalne, które mają pomóc ludności pochodzącej z terenów Ukrainy.

Tabela 21. Zestawienie ilościowe przyjętych uchodźców z Ukrainy w ramach relokacji wg stanu na 21.10.2022 rok

Gmina	Ogólny stan uchodźców		Uwagi
	osoby	zwierzęta	
Babimost	155	0	
Bojadła	11	0	
Czerwieńsk	61	0	31 dorosłych oraz 30 dzieci – na kwaterach prywatnych
Kargowa	126	0	
Nowogród Bobrzański	86	0	
Sulechów	1368	0	
Świdnica	142	0	
Trzebiechów	13	0	
Zabór	64	0	
Razem	2026	0	

Źródło: Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze

Ponadto, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze zajmuje się wypłatą świadczeń pieniężnych na częściowe pokrycie kosztów zagospodarowania i bieżącego utrzymania w Rzeczypospolitej Polskiej dla cudzoziemców posiadających Kartę Polaka. Karta Polaka jest dokumentem potwierdzającym pewną formę przynależności do narodu polskiego. Dokument ten stanowi

znaczące ułatwienie dla cudzoziemców chcących podjąć w Polsce pracę, nie zapewnia im jednak legalizacji ich pobytu na terytorium kraju. Rozpatrywaniem wniosków o przyznanie świadczeń pieniężnych oraz wydawaniem decyzji zajmuje się wojewoda. Natomiast wypłatą świadczeń na podstawie prawomocnych decyzji wojewody oraz comiesięcznych zapotrzebowań kierowanych do wojewody zajmuje się starosta właściwy ze względu na miejsce pobytu osoby uprawnionej.

Tabela 22. Wypłaty świadczeń pieniężnych dla posiadaczy Karty Polaka

Rok	Liczba decyzji	Liczba osób	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń PLN
2019	1	2	14	8 505,00
2020	1	3	27	17 820,00
2021	6	7	63	60 060,00

Źródło: dane własne PCPR

2.5. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Powiatowe centrum pomocy rodzinie realizuje zadania własne i zlecone z zakresu czterech ustaw: Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze jest jednostką organizacyjną Powiatu Zielonogórskiego, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa na podstawie uchwały nr VIII/27/99 Rady Powiatu Zielonogórskiego z dnia 18 grudnia 1999 r.

Powiatowe Centrum realizuje zadania powiatu m.in. z zakresu pomocy społecznej.

Do zadań własnych powiatu należy: opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami; prowadzenie specjalistycznego poradnictwa; przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze; pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych

intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się; pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy, prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób; prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej; udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach; szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu; doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu; podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych; sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego; sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej, oceny w zakresie pomocy społecznej; utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

Do zadań Powiatowego Centrum z zakresu administracji rządowej w szczególności należą: pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy; prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia; udzielanie cudzoziemcom interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

Środki na realizację zadań z zakresu administracji rządowej zapewnia budżet państwa.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie pełni również rolę organizatora pieczy zastępczej na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Do zadań powiatowego centrum pomocy rodzinie, jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności: prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków

i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej; organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka; organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego; zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby; zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych; organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy; współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, centrum usług społecznych, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi; prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej; zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego; dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej; prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą; przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego; zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji; przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy; zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających; organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych powiatu należy w szczególności: opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie; zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia; tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności: tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Środki na realizację i obsługę zadań zleconych zapewnia budżet państwa.

Do zadań z zakresu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych realizowanych przez powiatowe centrum pomocy rodzinie należy opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie: rehabilitacji społecznej, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych; podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności; opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa; współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób; dofinansowanie: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, rehabilitacji dzieci i młodzieży, usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika; dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej; zlecenie zadań zgodnie z art. 36 w części dotyczącej rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

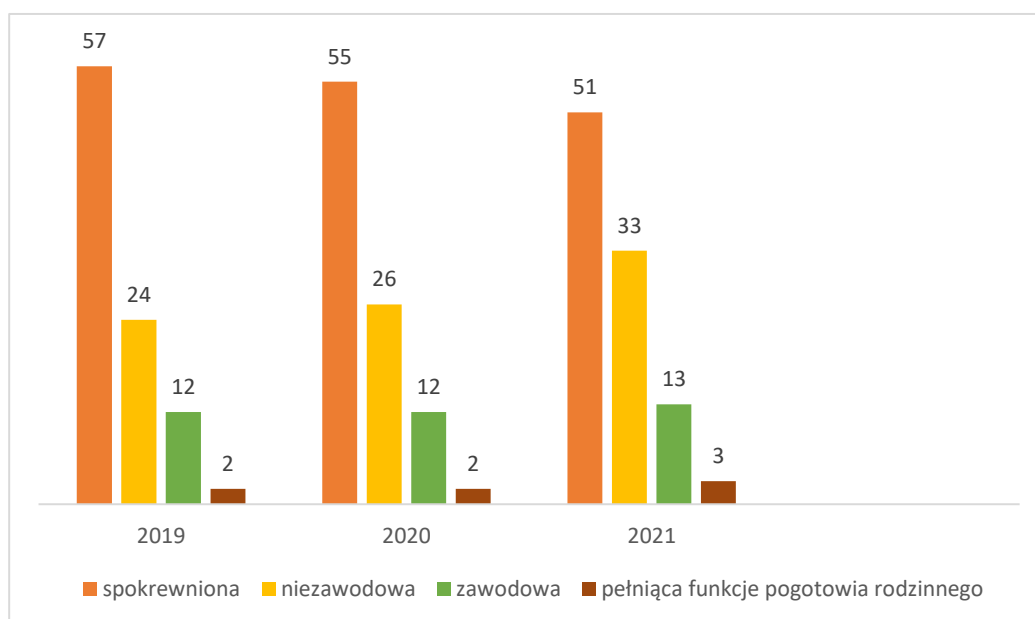
Charakterystyka rodzinnej pieczy zastępczej

Najbardziej pożądaną formą pieczy zastępczej jest forma rodzinna z uwagi na możliwość stworzenia warunków opieki i wychowania najbardziej zbliżonych do rodziny naturalnej.

Rodzinna piecza zastępcza sprawowana jest w formie:

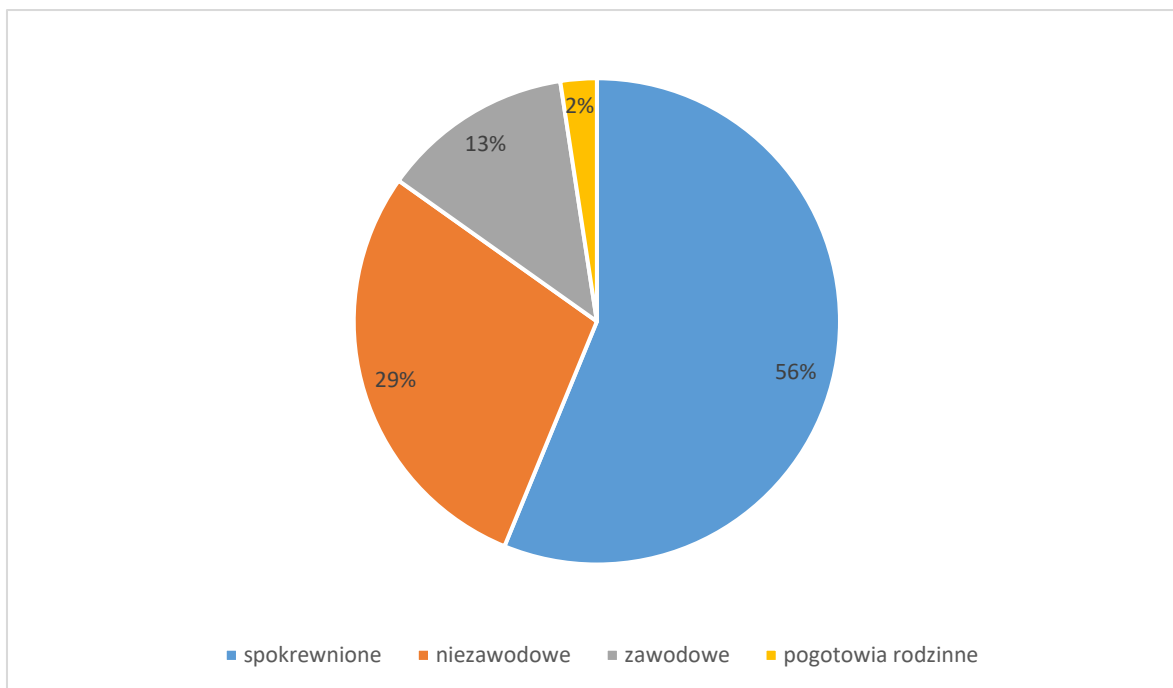
- 1) rodziny zastępczej
  - a) spokrewnionej,
  - b) niezawodowej,
  - c) zawodowej, w tym:
    - specjalistycznej
    - pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego,
- 2) rodzinnego domu dziecka.

Poniżej dane na temat rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim w latach 2019 - 2021

Wykres 2. Liczba rodzin zastępczych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem typu rodziny

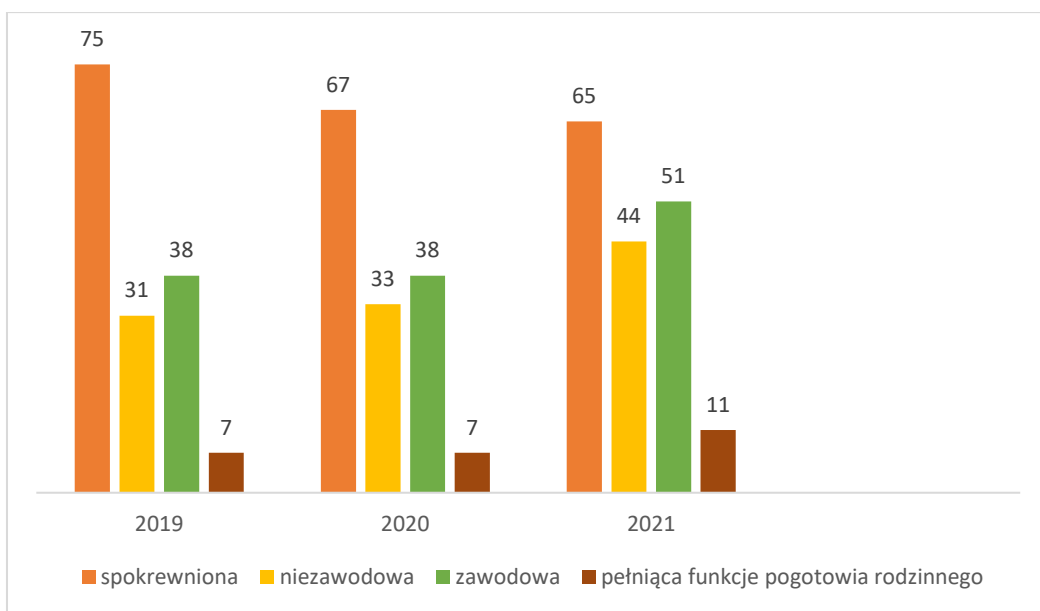

Wykres 3. Procentowy udział rodzin zastępczych wg typu - w latach 2019-2021

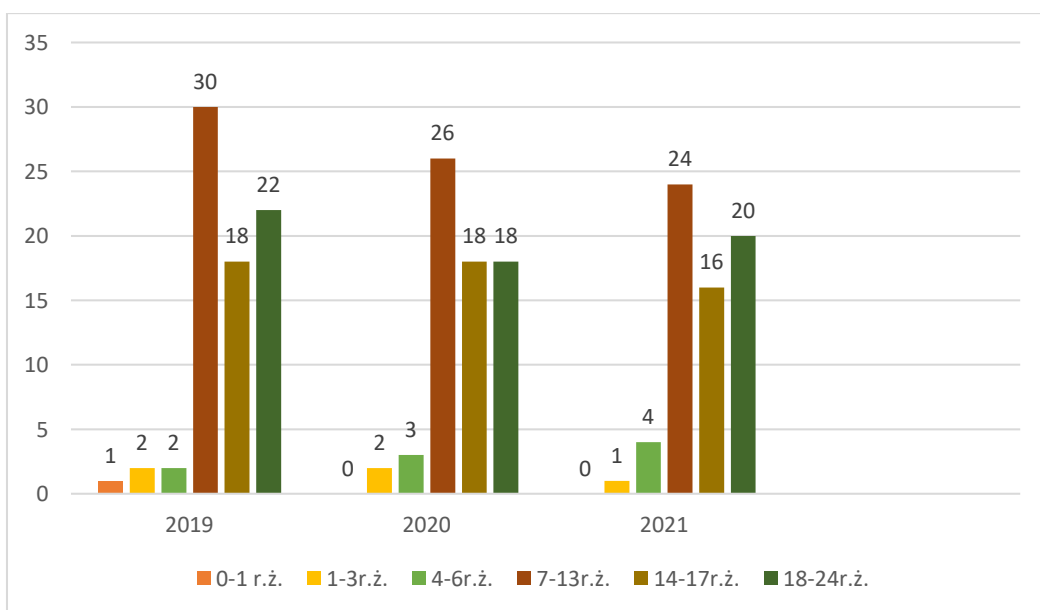
W roku 2019 w powiecie zielonogórskim funkcjonowało (stan na 31 grudnia każdego roku) - 95 rodzin zastępczych, w roku 2020 – 95 rodzin zastępczych i w roku 2021 – 100 rodzin zastępczych. Przedstawione dane wskazują, że najliczniejszą grupę rodzin zastępczych stanowią **rodziny spokrewnione**. W latach 2019 – 2021 wychowywało się w nich **56% dzieci** w rodzinnej pieczy zastępczej. Niezależnie od zalet, jakie posiada opieka osób spokrewnionych, należy zaznaczyć, że część z nich w dalszym ciągu **nie wywiązuje się poprawnie ze spoczywających na nich zadaniach**. W związku z wprowadzeniem funkcji koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej zauważalny jest jednak wzrost świadomości rodzin spokrewnionych na potrzeby dzieci, kładziony jest coraz większy nacisk na prawidłowe wychowanie oraz odpowiednie wykształcenie, które w przyszłości może skutkować lepszymi warunkami życia młodych ludzi.

Rodzina oddziałuje na socjalizację dziecka poprzez warunki bytowe, status społeczny, sposób życia, zainteresowania członków rodzin, obyczaje i stabilność. Zaawansowany wiek rodziców zastępczych może być jedną z przyczyn zwiększającej się dysfunkcjonalności rodziny. Wraz z wiekiem zmniejsza się sprawność fizyczna i zdolności zarobkowe opiekunów, a także zwiększa się tzw. różnica pokoleniowa, która nie sprzyja trwałym i mocnym więzom między rodzicami zastępczymi a wychowankiem.

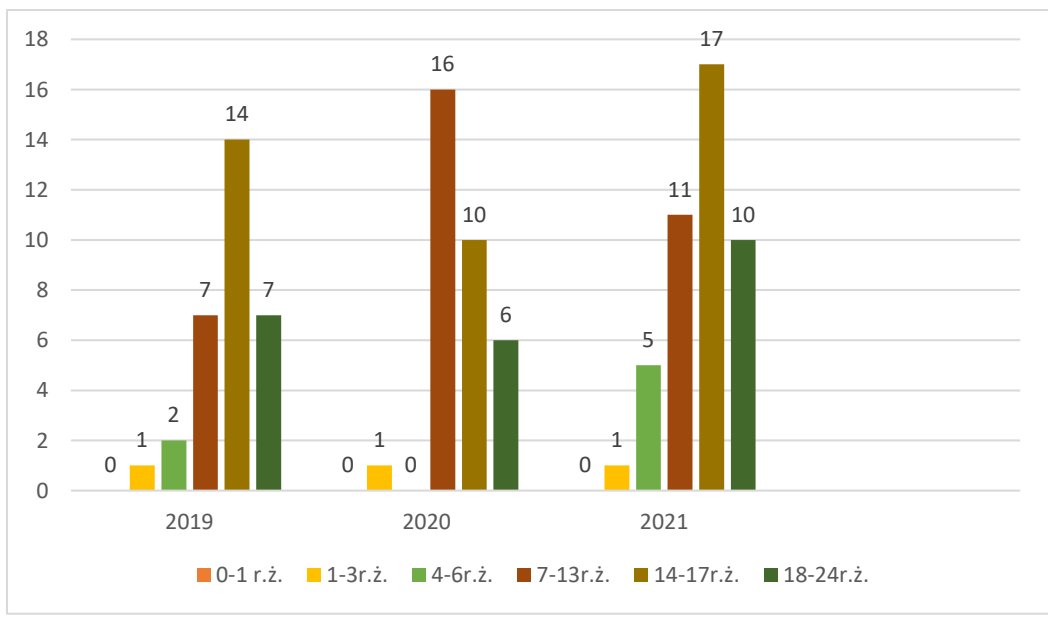
Niewątpliwą słabością systemu pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim jest **brak rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych**. Kompetencje posiadane przez takie rodziny mogłyby istotnie wspomóc opiekę nad dziećmi o szczególnych potrzebach wychowawczych.

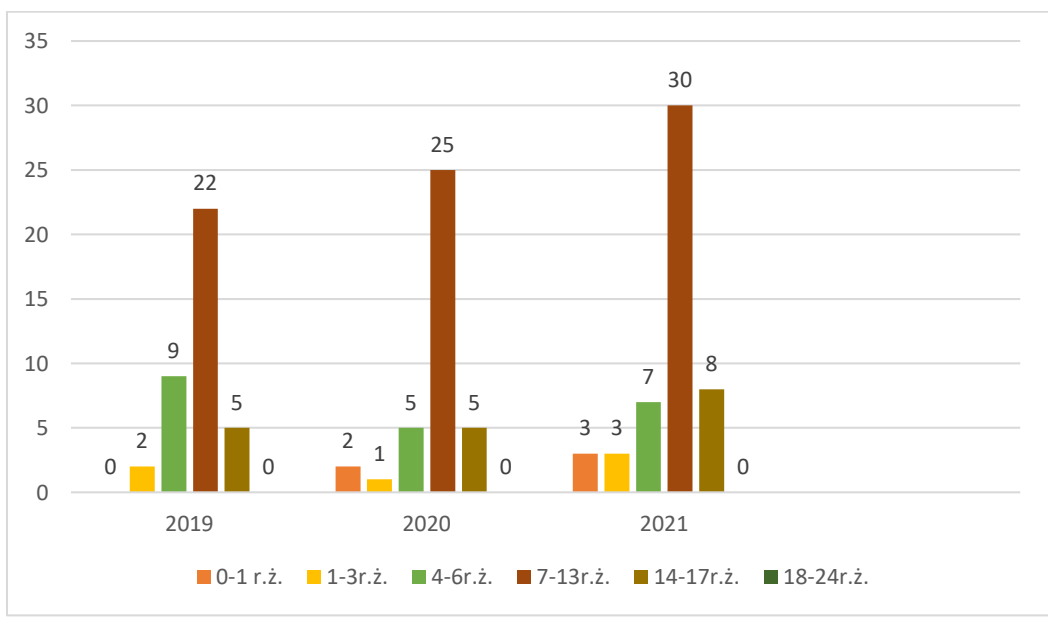
Wykres 4. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej z uwzględnieniem typu rodziny

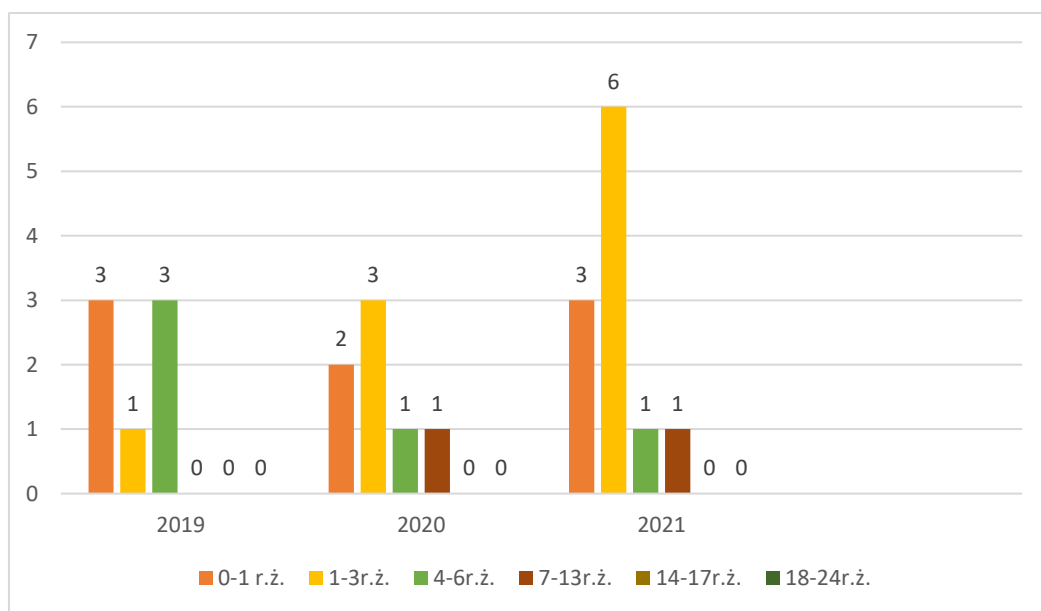
Wykres 5. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 6. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 7. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

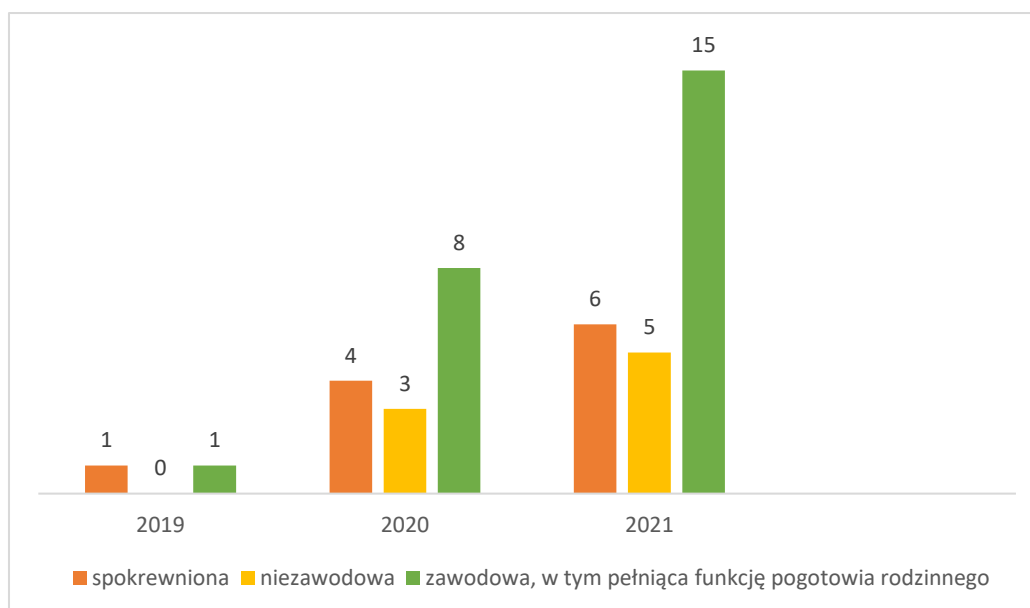

Wykres 8. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Liczba dzieci w poszczególnych typach rodzin i latach poddanych analizie została podana wg stanu na 31. grudnia danego roku.

W roku 2019 w rodzinach zastępczych przebywało 151 dzieci, w roku 2020 – 145 dzieci, a w roku 2021 – 171 dzieci. Najliczniejszą grupą w rodzinnej pieczy zastępczej są dzieci w wieku **7 – 13 lat**, a **najmniej liczną** – dzieci **do lat 3**. Uzasadnieniem dla małej liczby najmłodszych dzieci stanowi tendencja do kwalifikowania ich do przysposobiania. Rzadkością jest natomiast przysposobianie starszych dzieci, dlatego środowisko pieczy zastępczej, do którego trafiają, stanowi najczęściej to, w którym pozostają do czasu usamodzielnienia.

Poniżej przedstawiono napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem typu rodzin zastępczych.

Wykres 9. Napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem typu rodzin zastępczych

Dane wskazują, że najwięcej dzieci zostało umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych, w tym pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Na koniec roku 2021 Powiat Zielonogórski dysponował trzema rodzinami zastępczymi zawodowymi pełniącymi funkcję pogotowia rodzinnego. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego może przebywać w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci. Obserwowany jest znaczący wzrost liczby dzieci kierowanych decyzją sądu do pieczy zastępczej. Kandydatów na rodziny zastępcze jest znacznie mniej niż dzieci, które mają trafić do rodzinnej pieczy zastępczej. Jest to problem ogólnopolski i pomimo prowadzonych kampanii oraz akcji na szczeblu każdego powiatu, taka sytuacja utrzymuje się od dziesiątek lat. Nowopowstające rodziny zastępcze nie są w stanie zaspokoić zapotrzebowania w zapewnieniu nowego domu dla dzieci. Zdaniem wszystkich specjalistów zajmujących się pieczą zastępczą, akcja promująca rodzicielstwo zastępcze powinna mieć charakter ogólnopolski, ciągły i medialny, aby informować społeczeństwo i promować rodzinne formy pieczy zastępczej. Jednocześnie należy dbać o rozwój istniejącej rodzinnej pieczy zastępczej i zwiększyć zakres wsparcia dla już istniejących rodzin oraz podejmować działania sprzyjające tworzeniu nowych rodzin zastępczych.

W poniższej tabeli przedstawiono podsumowanie wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych.

Tabela 23. Wysokość wydatków na świadczenia (zł) dla rodzin zastępczych z terenu powiatu zielonogórskiego.

Rok	2019	2020	2021
Kategoria			
Świadczenia dla rodzin zastępczych - w tym wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych	2 189 758,00 zł	2 300 474,00 zł	2 631 274,00 zł

Źródło: dane własne PCPR

Wydatkowanie środków finansowych co roku wzrasta z uwagi na waloryzację świadczeń na dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Dlatego najwięcej środków przeznaczono na świadczenia dla rodzin zastępczych w 2021 roku.

CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJONALNEJ PIECZY ZASTĘPCZEJ

Instytucjonalną pieczę zastępczą, zgodnie z art. 93 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tworzą:

- 1) placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- 2) regionalne placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- 3) interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonują 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego przeznaczone dla 10 dzieci każda oraz Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych.

Tabela 24. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej w latach 2019– 2021.

Rok	Liczba dzieci - w POW w Klenicy	Liczba dzieci - placówki poza powiatem	Liczba dzieci ogółem
2019	18	24	42
2020	19	21	40
2021	22	23	45

Źródło: dane własne PCPR

Tabela 25. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach na terenie powiatu zielonogórskiego i poza nim – wg gminy pochodzenia dziecka.

Gmina pochodzenia dziecka	Liczba dzieci – w POW w Klenicy			Liczba dzieci - placówki opiekuńczo - wychowawcze		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Babimost	0	1	1	0	1	4
Bojadła	0	0	0	2	2	2
Czerwieńsk	4	4	3	6	7	6
Kargowa	2	2	2	0	0	0
Nowogród	0	0	0	3	1	0
Sulechów	7	7	9	5	4	4
Świdnica	0	1	1	3	3	3
Trzebiechów	0	0	0	1	1	1
Zabór	0	0	0	4	2	3
Zielona Góra	4	2	2	0	0	0
Nowa Sól	1	1	3	0	0	0
Krosno	0	1	1	0	0	0
Dzieci razem	18	19	22	24	21	23

Źródło: dane własne PCPR

Z powyższego wykresu wynika, że **50% dzieci** z terenu powiatu zielonogórskiego nadal przebywa w instytucjonalnej pieczy zastępczej **poza powiatem zielonogórskim**. Podstawowym powodem umieszczenia dzieci w placówkach poza terenem powiatu zielonogórskiego był brak wolnych miejsc we własnych placówkach.

Tabela 26. Wydatki za pobyt wychowanków w instytucjonalnej pieczy zastępczej z uwzględnieniem położenia placówki.

Rok	2019	2020	2021
Utrzymanie wychowanków w placówce opiekuńczo – wychowawczej w Klenicy	629 014,00 zł	767 209,00 zł	881 082,99 zł
Utrzymanie wychowanków w placówkach opiekuńczo - wychowawczych poza terenem powiatu	1 558 685,00 zł	1 211 577,00 zł	1 123.234,35 zł

Źródło: dane własne PCPR

Analiza powyższych danych wskazuje na wzrost wydatków za pobyt wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Klenicy i obniżanie z roku na rok wydatków za pobyt dzieci pochodzących z terenu powiatu zielonogórskiego a umieszczonych w placówkach na terenie innych powiatów.

W przypadku konieczności umieszczenia dziecka poza rodziną naturalną, zgodnie ze wskazaniami sądu rodzinnego, w pierwszej kolejności poszukiwana jest rodzina zastępcza, która mogłaby przyjąć dziecko.

Niestety kandydatów na rodziny zastępcze brakuje pomimo szeroko prowadzonych kampanii społecznych w przedmiotowej sprawie. Dlatego w następnej kolejności trwa poszukiwanie miejsca w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W przypadku, gdy w placówkach na terenie powiatu zielonogórskiego nie ma wolnych miejsc, trwają poszukiwania miejsca w placówce na terenie powiatów ościennych, a jeżeli i tam nie ma możliwości umieszczenia dziecka - poszukiwane jest miejsce w placówce na terenie dalszych powiatów.

Prawodawstwo polskie (nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 7.10.2022 r. oraz prawo europejskie (Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności) wymagają przejścia od instytucjonalnej do rodzinnej formy pieczy zastępczej. Niestety, brak wystarczającej liczby kandydatów na rodziny zastępcze w stosunku do potrzebujących dzieci czyni ten cel nieosiągalnym w skali całego kraju. Rodziny zastępcze i osoby z nimi współpracujące wskazują, że należy się zająć problemami, które wymagają rozwiązań systemowych na centralnym poziomie. Są to np. usługi medyczne dla dzieci z pieczy zastępczej, które powinny być dla nich bardziej dostępne. Dzieci kierowane do pieczy są często zaniedbane, bez diagnozy, wymagające wsparcia czy leczenia psychiatrycznego z uwagi na przeżyte traumy. Wymagają leczenia ortodontycznego, stomatologicznego, neurologicznego i wielu pilnych konsultacji, by prawidłowo zdiagnozować problemy zdrowotne i podjąć specjalistyczne leczenie oraz wspomaganie rozwoju. Większość dzieci z pieczy zastępczej wymaga specjalistycznej pomocy pedagoga, logopedy, instruktora terapii neurosensorycznej, psychoterapeuty, terapeuty czy nawet rehabilitanta.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej wspiera i pomaga wskazać rodzinom zastępczym specjalistów na terenie powiatu zielonogórskiego i dalej. Nie ma jednak wpływu na brak dostępności do wskazanych usług, w szczególności medycznych, z uwagi na długi czas oczekiwania do specjalisty w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Brakuje psychiatrów dziecięcych w ramach NFZ, a w ramach wizyt prywatnych jest ich również niewielu i ceny za usługę są bardzo wysokie w stosunku do budżetu rodzin zastępczych.

USAMODZIELNIANIE WYCHOWANKÓW PIECZY ZASTĘPCZEJ

Usamodzielnienie to długotrwały proces, który wymaga postrzegania osoby usamodzielnianej w szerokim spektrum w odniesieniu do jej potrzeb i sytuacji życiowej. Wielu wychowanków ma problemy związane z wychowywaniem się latami poza rodziną naturalną. Są to przede wszystkim problemy emocjonalne, trudności z nawiązywaniem relacji i podtrzymywaniem więzi. Decyzje wychowanków

co do wyboru poziomu i kierunku kształcenia, często są podejmowane bez uwzględnienia ich własnych predyspozycji, zainteresowań oraz sytuacji na rynku pracy. Potrzebne są działania przyczyniające się do rozwoju kompetencji społecznych, odkrywania własnego potencjału, zainteresowań i podejmowanie działań w kierunku ich rozwijania. Ważne wydaje się również udzielanie wsparcia w zakresie wiedzy o rynku pracy, edukacji o zawodach, zdobyciu pierwszych doświadczeń zawodowych. Bardzo istotna jest również pomoc w uzyskaniu stabilizacji mieszkaniowej.

Osobie pełnoletniej opuszczającej rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, czyli „osobie usamodzielnianej”, przyznaje się pomoc pieniężną na:

- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie,

Udziela się również pomocy w uzyskaniu:

- 1) odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- 2) zatrudnienia.

Warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie jest złożenie wniosku oraz posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia.

Indywidualny program usamodzielnienia jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia (w tym także koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej) co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, a następnie jest zatwierdzany przez kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę:

- 1) w szkole;
- 2) w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- 3) na uczelni;
- 4) na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;
- 5) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Pomoc na kontynuację nauki przyznaje się na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **25. roku życia**. Pomoc przysługuje w czasie trwania odpowiednio roku szkolnego, roku akademickiego, kursu albo przygotowania zawodowego.

Wysokość **pomocy na usamodzielnienie** jest określona ustawowo i jest zróżnicowana w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną, niezawodową, zawodową,

rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą **26. roku życia**. Pomoc na zagospodarowanie może być przyznana w formie rzeczowej. Nowelizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 7.10.2022 r. zakłada pozostanie w rodzinie zastępczej pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności, nawet w przypadku gdy nie kontynuują oni nauki.

Sytuacja finansowania usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Wydatki na świadczenia (zł) dla osób usamodzielnianych z uwzględnieniem rodzaju pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	Wychowankowie rodzin zastępczych			Wychowankowie pieczy instytucjonalnej		
	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
Pomoc na kontynuowanie nauki	72 257	73 960	67 628	60 570	61 824	78 378
Pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie	30 380	8 516	29 432	13 878	15 455	15 974
OGÓŁEM (zł)	102 637	82 476	97 060	74 448	77 279	94 352

Źródło: dane własne PCPR

Z powyższych zestawień wynika, że najwięcej środków na pomoc dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej kierowanych jest na pomoc na kontynuowanie nauki.

Poza wsparciem finansowym osób usamodzielniających się podejmowane są działania mające na celu ułatwienie startu w dorosłość. W ramach tych działań Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zaprasza osoby usamodzielniające się do podtrzymywania dotychczasowej współpracy w ramach dodatkowych programów realizowanych przez PCPR i finansowanych w ramach funduszy krajowych oraz unijnych.

Pomocą dla osób usamodzielnianych służą specjaliści zatrudnieni w Powiatowym Centrum – psycholog, pedagog, prawnik, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracownik socjalny – udzielając informacji o prawach i uprawnieniach oraz wsparcia w procesie usamodzielniania. Osoby te korzystają corocznie z dodatkowego wsparcia w zakresie integracji społecznej i zawodowej w ramach realizowanych projektów finansowanych ze środków krajowych i unijnych: korzystają z kursów zawodowych, wyjazdowych warsztatów edukacyjnych, rekreacyjnych i integracyjnych.

2.6. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa definicję zjawiska przemocy:

„Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (...) w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Bezpośrednią pomoc w zakresie diagnozy problemu realizują pracownicy socjalni ośrodków pomocy społecznej, którzy w ramach swoich kompetencji:

- 1) przeprowadzają wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby, uruchamiają procedurę „Niebieskiej Karty” przewidzianej dla pomocy społecznej, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie (nie wymaga to zgody osoby dotkniętej przemocą),
- 2) przygotowują wszechstronny plan pomocy, monitorują efekty podjętych działań,
- 3) pomagają w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych,
- 4) udzielają szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazują miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc,
- 5) udzielają informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy, a w uzasadnionych przypadkach udzielają pomocy finansowej (w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych) oraz rzeczowej (np. odzież, żywność),
- 6) informują o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym, wskazują miejsca zajmujące się pomaganiem osobom pokrzywdzonym przemocą domową,
- 7) w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa, powiadamiają organy ścigania, a w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownicy socjalni wykonujący obowiązki służbowe mają prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Przy każdym ośrodku pomocy społecznej działają Zespoły Interdyscyplinarne działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których skład wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści. Zadaniem Zespołu jest kompleksowe zajmowanie się rodzinami oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze zajmuje się między innymi pomocą osobom dotkniętym kryzysem. Oferuje **poradnictwo specjalistyczne**, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne. Jest ono świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów związanych z przemocą w rodzinie. W ramach poradnictwa specjalistycznego **prowadzona jest interwencja kryzysowa przez** psychologa, pedagoga i radcę prawnego, którzy udzielają pomocy wszystkim mieszkańcom powiatu zielonogórskiego będącym w kryzysie.

Jednocześnie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizuje zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy i prowadzi oddziaływania skierowane zarówno do sprawców przemocy w rodzinie, jak i osób pokrzywdzonych w jej wyniku, i tak:

- 1) program korekcyjno – edukacyjny dla sprawców przemocy domowej
- 2) program psychologiczno – terapeutyczny dla osób pokrzywdzonych

Tabela 28. Liczba uczestników programów w sprawie przemocy

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba uczestników Programu korekcyjno – edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej	22	18	20
Liczba uczestników Programu psychologiczno – terapeutycznego dla osób pokrzywdzonych przemocą.	14	12	13

Źródło: dane własne PCPR

Program korekcyjno-edukacyjny jest prowadzony przez 2 trenerów i obejmuje 60 godzin spotkań grupowych oraz spotkania indywidualne - według potrzeb. Z uwagi na warunki epidemiologiczne w roku 2020, część zajęć z obydwu programów realizowana była w formie zdalnej. Natomiast program psychologiczno – terapeutyczny skierowany był do osób, które ukończyły program korekcyjno – edukacyjny oraz osób doświadczających przemocy w rodzinie.

W ramach przeciwdziałania przemocy domowej należy pamiętać również o zadaniach Policji zawartych w art. 1 Ustawy o Policji należy do nich m.in.: ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed

bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra; inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zapobieganie zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi; wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Zadania policji wobec przemocy domowej głównie koncentrują się na :

- 1) podejmowaniu interwencji po otrzymaniu zgłoszenia dot. przemocy,
- 2) pozyskiwaniu informacji w toku czynności służbowych,
- 3) dokumentowaniu zdarzeń w ramach procedury „Niebieska Karta – A ”,
- 4) gromadzeniu i zabezpieczaniu dowodów przemocy,
- 5) wszczynaniu postępowań przygotowawczych,
- 6) współdziałaniu i współpracy międzyinstytucjonalnej.

Efektywność i skuteczność w sferze przemocy domowej na terenie powiatu zielonogórskiego determinowana jest między innymi pracą Zespołu Interdyscyplinarnego przy ośrodkach pomocy społecznej i podległych mu grup roboczych. W działaniach antyprzemocowych ważną rolę odgrywa profilaktyka i szeroko rozumiana edukacja.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące działania w niniejszym zakresie Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze na obszarze terenu powiatu zielonogórskiego.

W rejonie służbowym zielonogórskiej policji w 2019 r. przeprowadzono 145 interwencji objętych przemocą domową, w 2020 r. – 123, a w 2021 r. – 103.

Tabela 29. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w okresie od 2019 r. do 2021 r. w rozbiciu na gminy

Lp.	GMINA	2019	2020	2021
1	BABIMOST	11	5	4
2	BOJADŁA	11	7	6
3	CZERWIĘŃSK	40	27	43
4	KARGOWA	9	6	3
5	NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI	22	21	20
6	ŚWIDNICA	10	12	7
7	SULECHÓW	45	27	30
8	TRZEBIECHÓW	5	5	3
9	ZABÓR	8	3	1
Razem		161	113	117

Źródło: dane własne KMP

Spośród wszystkich formularzy „NIEBIESKA KARTA – A” wypełnionych przez policjantów Komendy Miejskiej Policji w Zielonej Górze w 2019 r. zdecydowaną większość tj. 87,4 % stanowiły te, które w rodzinach dotkniętych przemocą sporządzane były po raz pierwszy, w 2020 r. – 82,5%, w 2021 r. – 88%. Natomiast wielokrotna procedura „NK – A”, w związku z przemocą w 2019 r. stanowiła 12,6%, w 2020 r. – 17,4%, a w 2021 r. – 12%.

Na terenie działania KMP w 2019 roku zatrzymano 78 osób, w 2020 roku – 82, a w 2021 roku – 57 podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie. Ponadto na podstawie artykułu 15a ustawy o Policji zatrzymano : w 2019 roku – 43 osoby, w 2020 roku – 15, a w 2021 roku – 5 osób.

Tabela 30. Dane liczbowe dotyczące postępowań w sprawie przemocy domowej

Przestępstwa z art. 207 KK	2019	2020	2021
Liczba wszczętych postępowań	270	251	189
Liczba stwierdzonych przestępstw	84	86	143

Źródło: dane własne KMP

Przedstawione dane statystyczne tylko wycinkowo obrazują skalę zjawiska (należy wziąć pod uwagę odsetek zdarzeń nie zgłoszonych z różnych powodów).

Opisana materia pomimo wysiłku instytucji oraz podmiotów wspierających realizację zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, ujawniania przypadków przemocy domowej, udzielania pomocy osobom poszkodowanym przemocą, a także ścigania sprawców – stanowi dość istotny problem w odbiorze społecznym. Złożoność i delikatna materia ludzkich zachowań, głównie ich nieprzewidywalność w pewnym zakresie - ograniczają możliwości ujęcia sprawcy i poniesienia przez niego konsekwencji prawnych.

Analizując problem przemocy w rodzinie należy zwrócić uwagę na profilaktykę i działania informacyjno – edukacyjne, które wymagają wsparcia finansowego. Wczesna edukacja wiktymologiczna nieletnich nt. przemocy może w przyszłości zaowocować pożądanym ich zachowaniem. Zasadnym wydaje się zwiększenie pomocy dla osób opuszczających zakłady przymusowej izolacji i ośrodki przystosowania społecznego.

WSPARCIE PSYCHOLOGICZNE I PSYCHIATRYCZNE DLA DZIECI I DOROSŁYCH

Zdaniem dr hab. Barbay Remberk, konsultantki krajowej w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży - zaburzenia psychiczne są powszechne, dotyczą i dzieci i dorosłych. Nawet do 20 proc. dzieci ma dolegliwości, które spełniają kryteria jakiegoś zaburzenia psychicznego.

Psychiatrzy coraz częściej mówią wręcz o epidemii zaburzeń psychicznych u dzieci i młodzieży, co dotyczy zwłaszcza zaburzeń depresyjnych oraz autoagresji, które mogą poważnie zagrażać ich

zdrowiu i życiu (do zachowań autoagresywnych zalicza się m.in. samookaleczenia i próby samobójcze). Dlatego nie wolno lekceważyć problemów psychicznych u dzieci i w razie jakichkolwiek niepokojących symptomów trzeba niezwłocznie skorzystać ze specjalistycznej pomocy – najlepiej wykwalifikowanego psychologa lub psychiatry.

Zapotrzebowanie na wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego wzrosło, m.in. przez pandemię COVID-19, naukę zdalną, izolację społeczną. Zwiększyło się ryzyko zachorowania na depresję i kryzysy emocjonalne wśród dzieci i młodzieży. Izolacja od szkoły i innych prospołecznych środowisk pogłębiła problemy dzieci z domów, w których obecne są alkoholizm, narkomania, uzależnienia behawioralne, przemoc, ubóstwo. Dodatkowo dzieci są grupą najbardziej narażoną na cyberprzemoc. Jednocześnie postępujący kryzys gospodarczy i wysoka inflacja będzie prowadził do pogłębiania się zjawisk takich jak bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia, przemoc, przestępczość. Ucierpią na tym całe rodziny, w tym również dzieci.

Zmieniający się model rodziny z wielopokoleniowej na nuklearną przyniósł również niekorzystne zjawiska, które powodują kryzys wielu funkcji rodziny. Problemem jest łączenie obowiązków rodzinnych z zawodowymi. Czas spędzany w pracy ma przewagę nad czasem spędzonym z najbliższymi. Rodzice są zmuszeni podejmować prace dodatkowe z uwagi na zobowiązania finansowe i rosnące ceny bieżących dóbr i usług. Dzieci pozostawione są wtedy same sobie, często spędzają czas przy komputerze, nie mają zabezpieczonych potrzeb emocjonalnych.

Dlatego dzieci, których potrzeby miłości, bliskości i przynależności są stale zaniedbywane, znajdują zaspokojenie tych potrzeb w nieodpowiednich środowiskach, z nieodpowiednimi ludźmi, są krzywdzone, a następnie krzywdzą innych. W populacji dzieci i młodzieży powszechne jest doświadczanie kryzysów rozwojowych, kryzysów adolescencji, dorastania. Młoda osoba zмага się z walką o swoją autonomię, frustracją spowodowaną ograniczaniem jej praw (m.in. prawa do decydowania o sobie) i wieloma innymi problemami, które mogą powodować, że czuje się nieatrakcyjna, gorsza albo odrzucona. Takie dziecko lub nastolatek, nie radzi sobie i często woła o pomoc w sposób dramatyczny. Niestety, rzadko się zdarza że otrzymuje wsparcie.

Dodatkowo, istnieją grupy podwyższonego ryzyka. Są to dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych, niewydolnych wychowawczo, dzieci z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych, czyli dzieci biedne, zaniedbane, odrzucone, wykluczone oraz te, które doświadczyły różnych form przemocy. Podobnie dorośli są narażeni czynniki prowadzące do kryzysów psychicznych. Ograniczony dostęp do wsparcia psychologicznego we wczesnej ich fazie prowadzi do pogłębienia problemu i sytuacji, w której osoba wymaga specjalistycznej pomocy psychiatrycznej. Obecnie w Polsce doświadczamy kryzysu psychiatrii. Brakuje zarówno specjalistów, jak i miejsc w zakładach leczenia chorób i zaburzeń

psychicznych. Dlatego istotną rolę odgrywa promocja zdrowia i profilaktyka zaburzeń psychicznych, odpowiednie podejście do występujących problemów i korzystanie z dostępnych specjalistów.

2.7. Niepełnosprawność

Osoby niepełnosprawne zmagają się z szeregiem trudności wynikających z obniżenia ich sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej, ale również z prawidłowym funkcjonowaniem ich w społeczeństwie. Szereg ograniczeń i trudności spowodowanych barierami uniemożliwiającymi aktywne uczestnictwo w życiu społecznym powoduje, że ta grupa społeczna jest bardziej narażona na ubóstwo, na marginalizację społeczną oraz wykluczenie społeczne, spowodowanymi między innymi brakiem możliwości pracy zawodowej.

Tabela 31. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu zielonogórskiego wydanych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawność w Zielonej Górze w latach 2019-2021

Rok	Razem	Dzieci do lat 16	Dorośli		Aktywność zawodowa	
			razem	w znacznym stopniu	pracujący	niepracujący
2019	1 960	146	1 814	667	410	1 404
2020	1 822	178	1 644	597	318	1 326
2021	1 779	185	1 594	571	165	429

Źródło: opracowanie własne PCPR na podstawie danych udostępnionych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawność w Zielonej Górze

Główne powody niepełnosprawności mieszkańców powiatu zielonogórskiego ze względu na przyczynę to: choroby narządu ruchu, choroby układu oddechowego i krążenia, choroby neurologiczne. Osoby niepełnosprawne w wieku produkcyjnym są znacznie gorzej wykształcone niż osoby sprawne, i tak: wykształcenie co najmniej średnie posiada 34,1% osób niepełnosprawnych, a więc o połowę mniej niż osób sprawnych, z których wykształcenie co najmniej średnie posiada aż 61,7% osób, natomiast wykształcenie wyższe posiada tylko 9,4% osób niepełnosprawnych i aż 23,4% osób sprawnych (tj. 2,5 razy więcej). Poza brakiem odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji do wykonywania pracy, osoby niepełnosprawne posiadają znaczne deficyty w zakresie miękkich umiejętności oraz umiejętności funkcjonowania na rynku pracy i wynika to z faktu ograniczania aktywności społecznej i kulturalnej tych osób.

REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Analizując zakres potrzeb osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie powiatu zielonogórskiego należy zwrócić uwagę na wnioski płynące z diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych w powiecie, i tak:

- 1) osoby niepełnosprawne charakteryzuje niska aktywność zawodowa oraz niewystarczająca adaptacja do pracy na wolnym rynku pracy;
- 2) bariery architektoniczne i urbanistyczne są podstawowym ograniczeniem życiowym osób niepełnosprawnych;
- 3) bariery w edukacji osób niepełnosprawnych uniemożliwiają rekompensowanie ich dysfunkcji (w Polsce niespełna 1% osób niepełnosprawnych posiada wyższe wykształcenie);
- 4) bariery w sferze świadomości społecznej są źródłem dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

W powiecie zielonogórskim najwięcej osób z niepełnosprawnością stanowią osoby w wieku produkcyjnym (60,68%). Oznacza to, że powinny być aktywne zawodowo, jednak wiele z nich wybiera korzystanie z dostępnych świadczeń państwowych. Sośród tych osób około 15% ma orzeczonego znaczny stopień niepełnosprawności, a około 18% jest niepełnosprawnych biologicznie, co może powodować trudności ze znalezieniem zatrudnienia. Niemal 40% posiada orzeczenie o stopniu umiarkowanym, a nieco ponad 25% o stopniu lekkim niepełnosprawności. Te osoby, mimo pewnych ograniczeń wynikających z ich niepełnosprawności mogą z pewnością poszukiwać zatrudnienia.

Wybrane działania realizowane przez Powiat Zielonogórski na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2019 - 2021

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze zajmuje się koordynacją zadań powiatu w stosunku do osób niepełnosprawnych, określonych w ustawie o rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Z zadaniem tym związana była obsługa funduszu celowego PFRON, z których finansowana jest większość działań na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie. Centrum na bieżąco współpracowało z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie pozyskiwania i rozpowszechniania informacji na temat programów działań i konkursów PFRON. W roku 2021 były to m.in. :

- 1) „Program wyrównywania różnic między regionami”,
- 2) Program „Aktywny samorząd”,
- 3) Program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi – Moduł III”.

Ponadto Powiatowe Centrum udzielało pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom w zakresie :

- 1) załatwiania życiowych problemów,
- 2) uzyskiwania środków finansowych niezbędnych do życia poprzez kierowanie do odpowiednich jednostek i organizacji pozarządowych,
- 3) załatwiania spraw na terenie Starostwa Powiatowego oraz innych urzędach administracji publicznej,
- 4) udzielania informacji na temat przepisów dotyczących rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych,
- 5) pomocy w uzyskaniu rezerwacji na turnusy rehabilitacyjne, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- 6) działania na rzecz rozwiązywania bieżących spraw i problemów, z którymi niepełnosprawni mieszkańcy powiatu zwracali się do Powiatowego Centrum,
- 7) uzyskania kwalifikacji zawodowych i umiejętności w wypełnianiu ról społecznych w ramach projektów unijnych.

Tabela 32. Informacja o wykorzystanych środkach PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2019 - 2021

Nazwa zadania	ROK 2019		ROK 2020		ROK 2021	
	Liczba osób	Kwota PLN	Liczba osób	Kwota PLN	Liczba osób	Kwota PLN
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	353	444 311	0	0,00	503	694 662
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	17	79 189	46	211 916	32	187 113
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	355	447 550	316	569 752	269	512 771
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Źródło: dane własne PCPR

W latach 2019 - 2021 roku Powiat Zielonogórski realizował pilotażowy program na rzecz osób niepełnosprawnych pn. „AKTYWNY SAMORZĄD”, którego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Program realizowany jest przez PCPR w następujących zadaniach:

Moduł I

Obszar A – likwidacja barier transportowych;

Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym:

Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się;

Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym

Moduł III - pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi.

Rok 2019

W ramach Modułu I wydano kwotę 111 989,00 zł- dofinansowanie otrzymało 28 osób.

W ramach Modułu II wydano kwotę 88 837,00 zł -dofinansowanie otrzymało 41 osób.

Rok 2020

W ramach Modułu I wydano kwotę 107 867,00 zł – dofinansowanie otrzymało 25 osób.

W ramach Modułu II wydano kwotę 99 302,00 zł dofinansowanie zostało wypłacone 50 osobom.

Rok 2021

W ramach Modułu I wydano kwotę 216 707,00 zł – dofinansowanie otrzymało 40 osób.

W ramach Modułu II wydano kwotę 112 994,00 zł - dofinansowanie otrzymało 19 osób.

W ramach Modułu III programu „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi – dofinansowanie otrzymało 68 osób na kwotę 110 836,00 zł.

WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Bardzo istotną rolę w przywracaniu osób niepełnosprawnych do życia społecznego pełnią warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Zgodnie z Porozumieniem zawartym pomiędzy Miastem Zielona Góra a Powiatem Zielonogórskim, 4 osoby niepełnosprawne z terenu powiatu zielonogórskiego uczestniczą w Warsztatach Terapii Zajęciowej działających na terenie miasta Zielona Góra. Do głównych zadań WTZ należy przede wszystkim: ogólne usprawnianie uczestników, rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, przygotowanie do życia w środowisku społecznym, a także rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających późniejsze podjęcie pracy zawodowej w zakładach aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej. Zajęcia w warsztatach prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii.

WTZ są finansowane w 90% przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a w 10% przez Powiat Zielonogórski. W 2021 roku dotacja celowa przekazana przez Powiat wynosiła 9 644,00 zł. Kwartalny koszt rehabilitacji jednego uczestnika w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON wynosił 602,75 zł.

POWIATOWY OŚRODEK WSPARCIA DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI „PARASOL” W ZIELONEJ GÓRZE

Powiatowy Ośrodek Wsparcia „Parasol” w Zielonej Górze jest to placówka przeznaczona dla osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Celem działania Ośrodka jest rehabilitacja zmierzająca do rozwoju ogólnego każdego uczestnika, poprawy zaradności życiowej, sprawności psychofizycznej oraz przystosowania do samodzielnego życia w środowisku społecznym. Ośrodek świadczy usługi dostosowane do potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi i upośledzeniem umysłowym, w tym:

- 1) usprawnianie poprzez zajęcia w następujących sekcjach terapii zajęciowej: kulinarnej, artystycznej, komputerowej i multimedialnej,
- 2) trening zaradności życiowej,
- 3) rehabilitacja społeczna, ruchowa, zawodowa,
- 4) psychoterapia i poradnictwo psychologiczne,
- 5) muzykoterapia,
- 6) biblioterapia,
- 7) promocja zdrowia,
- 8) organizacja czasu wolnego.

Dla uczestników proponowane są różnorodne formy działań usprawniających. **Ośrodek dysponuje 35 miejscami.**

W 2021 roku z usług Powiatowego Ośrodka Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami psychicznymi „Parasol” w Zielonej Górze prowadzonego przez Katolickie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tęcza” Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej skorzystało 37 osób, w tym 24 osoby z terenu powiatu zielonogórskiego. Środki finansowe na utrzymanie oraz prowadzenie Ośrodka Wsparcia pochodzą z budżetu Wojewody, w 2021 roku wyniosły 736 050,00 zł. Głównymi obszarami działań ośrodka były: poprawa jakości funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie, zapobieganie izolacji osób psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, integracja osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawania zjawiska „uzależnienia” od pomocy społecznej.

ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY W SULECHOWIE

Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy** w Sulechowie prowadzony przez Gminę Sulechów. ŚDS obejmuje swoim działaniem obszar gminy Sulechów i przeznaczony jest dla **30 osób z niepełnosprawnością intelektualną**. Jako placówka dziennego pobytu w swojej działalności realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, udzielając wsparcia społecznego osobom z zaburzeniami psychicznymi, mającymi trudności w kształtowaniu swoich

stosunków z otoczeniem, pozwalając na zaspokojenie ich podstawowych potrzeb życiowych, usamodzielnienie i integrację społeczną.

W ŚDS udzielana jest pomoc terapeutyczna, socjalna i rehabilitacyjna zmierzająca do osiągnięcia poprawy funkcjonowania, jakości życia i powstrzymania postępującej regresji. Oferta Środowiskowego Domu Samopomocy wychodzi naprzeciw potrzebom osób niepełnosprawnych intelektualnie, które potrzebują środowiskowego wsparcia, ukierunkowanego na terapię społeczną, dającą możliwość funkcjonowania w grupie, aktywnego spędzania czasu, rozwijania umiejętności z zakresu samoobsługi.

ASYSTENTURA OSOBISTA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W roku 2022 Powiat Zielonogórski/Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie im. Jana Pawła II w Zielonej Górze przystąpiło do realizacji rządowego Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2022, który jest finansowany w 100% ze środków pochodzących z Funduszu Solidarnościowego. Kwota dofinansowania wyniosła 882 198,00 zł.

Powiat Zielonogórski zlecił realizację zadania (po przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego z zakresu działalności na rzecz osób niepełnosprawnych) Spółdzielni Socjalnej „Nasze Zaodrze” z siedzibą w Nietkowicach 97a, gm. Czerwieńsk.

Celem projektu jest zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób niepełnosprawnych.

Osoby te mają możliwość skorzystania z pomocy asystenta, m.in. przy wykonywaniu codziennych czynności, załatwieniu spraw urzędowych, korzystaniu z dóbr kultury czy podejmowaniu aktywności społecznej. Program ma na celu również przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy sportowych. Uczestnik Programu za usługi asystencji osobistej nie ponosi odpłatności.

Zarówno gminy, powiaty i organizacje pozarządowe mogą aplikować o środki finansowe na realizację tego programu. Zapotrzebowanie na asystenturę osobistą osób niepełnosprawnych jest bardzo wysokie. Z roku na rok coraz więcej gmin z terenu powiatu zielonogórskiego korzysta z ww. wsparcia.

OPIEKA WYTCHNIENIOWA

Ministerialny Program pn. „Opieka wytchnieniowa” trwa od 2019 roku. Doświadczenia płynące z realizacji dotychczasowych edycji Programu wskazują na konieczność kontynuacji działań zmierzających do zwiększenia dostępności tego rodzaju wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów i rozwijania systemu opieki wytchnieniowej na poziomie lokalnym.

Program kierowany jest do członków rodzin lub opiekunów, którzy wymagają wsparcia w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, a także nad osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu

niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Gminy coraz częściej korzystają ze wsparcia w ramach ww. programu, a społeczność lokalna z roku na rok podchodzi do oferowanej pomocy z coraz większym zaufaniem.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych realizowane są w oparciu o konsultacje z instytucjami i organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie zielonogórskim, a także z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych Powiatu Zielonogórskiego. Jednocześnie należy pamiętać, że obok zapewnienia wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami istotną kwestią jest zapewnienie wsparcia i opieki dla osób starszych.

DOM POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie powiatu zielonogórskiego funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej w Trzebiechowie z filią w Bełczu. Placówka jest jednostką organizacyjną powiatu zielonogórskiego. Dom jest przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie i jest zlokalizowany w budynkach położonych:

- 1) **w Trzebiechowie** z przeznaczeniem dla 105 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie.
- 2) **w Bełczu** z przeznaczeniem dla 79 osób przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie.

Dom oferuje łącznie **184 miejsca** oraz usługi w zakresie potrzeb bytowych - gwarantując miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież i obuwie, a także usługi opiekuńcze, terapeutyczne, kulturalne, integracyjne i inne.

Tabela 33. Miesięczny koszt utrzymania w Domu Pomocy Społecznej z filia w Bełczu oraz liczba mieszkańców (narastająco) w latach 2019 - 2021

Rok	Liczba mieszkańców - narastająco	Miesięczny koszt utrzymania mieszkańca
2019	225	3 607
2020	225	4 029
2021	219	4 439

Źródło: opracowanie własne PCPR

DZIENNE DOMY POBYTU, DOMY SENIORA, KLUBY SENIORA I OŚRODKI WSPARCIA

W ramach resortowych programów ministerialnych, gminy z terenu powiatu zielonogórskiego pozyskują środki finansowe dla swoich mieszkańców potrzebujących wsparcia w zakresie integracji, pomocy w prawidłowym pełnieniu ról społecznych czy szeroko rozumianej terapii zajęciowej. Tworzone

są dzienne domy pobytu, domy seniora, kluby seniora i inne ośrodki wsparcia dziennego. Ich uczestnicy to osoby starsze lub osoby wymagające opieki. Ta forma wsparcia jest pomocna zarówno dla uczestników jak i ich rodzin. Uczestnicy mają zabezpieczoną opiekę podczas kilku godzin w dni robocze, a ich rodziny mogą wykonywać swoje obowiązki wiedząc, że prawidłowo zabezpieczyli swoich najbliższych.

Dane statystyczne ukazują, że polskie społeczeństwo starzeje się w szybkim tempie. Na koniec 2020 r. osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły blisko 22% populacji (8,5 mln), a jeśli prognozy GUS się potwierdzą do 2050 r. już co trzeci Polak będzie miał 60 lat lub więcej. To pokazuje jak istotna jest właściwa polityka senioralna, która umożliwi osobom starszym pełny udział w życiu społecznym.

Funkcjonowanie Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+” jest w znacznej mierze uzależnione od środków finansowych dostępnych do pozyskania przez samorządy w ramach dostępnych programów.

Seniorzy chętnie korzystają ze spotkań w klubach seniora czy w domach seniora. Mają tam zapewnioną integrację i aktywność społeczną, mają zapewnione dobre towarzystwo w pobliżu miejsca zamieszkania. Takie formy wsparcia mają na celu zaktywizować i przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu osób starszych, wykształcić umiejętność aktywnego spędzania wolnego czasu oraz pogłębić wiedzę na temat zdrowego trybu życia.

Poniżej przedstawiono zestawienie osób korzystających z ww. form wsparcia w poszczególnych gminach na terenie powiatu zielonogórskiego.

Tabela 34. Liczba osób korzystających z pomocy w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Teren	Liczba osób korzystających z pomocy – klub seniora			Liczba osób korzystających z pomocy - dom seniora			Liczba osób korzystających z pomocy – dzienny dom pobytu		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Powiat zielonogórski	90	90	93	28	30	31	39	65	65
Gmina Babimost	35	35	35	0	0	0	0	0	0
Gmina Bojadła	20	20	20	0	0	0	0	0	0
Gmina Czerwieńsk	0	0	0	9	11	11	0	0	0
Gmina Kargowa	20	20	20	19	19	20	0	0	0
Gmina Nowogród Bobrzański	15	15	18	0	0	0	0	0	0
Gmina Sulechów	0	0	0	0	0	0	39	50	50
Gmina Świdnica	0	0	0	0	0	0	0	15	15
Gmina Trzebiechów	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gmina Zabór	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Zestawienie danych dostarczonych przez ops-y

Przeprowadzona diagnoza sytuacji w poszczególnych gminach na terenie powiatu zielonogórskiego i kierunki rozwoju usług społecznych wykazały, że należy zintensyfikować działania służące deinstytucjonalizacji pomocy społecznej. Pierwszym krokiem jest integracja i aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów. Należy również zwiększyć dostępność usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania osób potrzebujących. Działania te są realizowane przez większość gmin, jednak ich skala nie zaspokaja potrzeb. Kluczowym zadaniem jest wsparcie rodzin osób przewlekle chorych oraz osób z niepełnosprawnościami, bowiem opiekunowie osób starszych i niepełnosprawnych rzadko korzystają z oferowanego wsparcia wytchnieniowego, a członkowie rodzin osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych potrzebują wsparcia psychologicznego. W większości zadania te realizowane są bezpośrednio przez ośrodki pomocy społecznej znające swoją społeczność lokalną..

Czasami usługi społeczne zlecane są przez gminy do realizacji przez organizacje pozarządowe. Cele i kierunki działania w tym zakresie potrzeb zawarte są w gminnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych, m.in.: wysokie zapotrzebowanie na usługi mieszkalnictwa o charakterze chronionym oraz

usługi transportu indywidualnego dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności. Wszystkie gminy na terenie powiatu zielonogórskiego zgodnie wskazują, że istotną rolą są usługi wspierające osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania jako kompleksowe wsparcie obejmujące usługi opiekuńcze, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne, asystenckie, wytchnieniowe, pomoc sąsiedzka i jednocześnie integrację seniorów ze społecznością lokalną gwarantującą wydłużenie samodzielności i zwiększenie jakości funkcjonowania.

2.8. Sektor ekonomii społecznej

Ważną rolę w życiu społeczności lokalnych odgrywa gotowość do podejmowania działalności społecznej, w tym angażowanie się w pracę organizacji pozarządowych o różnym charakterze. Działalność podmiotów ekonomii społecznej skupiona jest wokół potrzeb społeczeństwa i jego członków. Wsparcie rozwoju ekonomii społecznej na terenie jednostki samorządu terytorialnego może zminimalizować negatywne skutki marginalizacji społecznej. Aktywna współpraca samorządu z podmiotami ekonomii społecznej ma również znaczenie dla rozwoju danej gminy. Podmioty te zwiększają bowiem poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczności lokalnej. Prężna działalność podmiotów ekonomii społecznej jest korzystna dla samorządu z uwagi na zwiększenie liczby podmiotów odprowadzających podatki, powstanie lokalnych dostawców nowych usług i nowych miejsc pracy, wydłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, zatrzymanie odpływu młodych ludzi, a co za tym idzie zmniejszenie wydatków socjalnych.

Zlecanie usług społecznych użyteczności publicznej do realizacji podmiotom ekonomii społecznej (PES) może prowadzić do wzmocnienia i rozwoju PES, a co za tym idzie, do poprawy sytuacji osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich rodzin.

Podstawowym zadaniem i uprawnieniem podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej we wspólnocie samorządowej jest uczestnictwo w kreowaniu, realizacji i monitorowaniu polityk publicznych w zakresie usług społecznych użyteczności publicznej i zadań publicznych w obszarze rozwoju lokalnego.

Obecnie w polskim systemie prawnym można znaleźć kilka możliwych trybów zlecenia usług społecznych użyteczności publicznej podmiotom ekonomii społecznej, tj.:

1. Zlecenie w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
2. Art. 15 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych,
3. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych, z możliwością wykorzystania klauzul społecznych, wspierających osoby wykluczone zawodowo, tj.:
  - a) klauzula zastrzeżona art. 94 (Zamawiający może zastrzec, iż o udzielenie zamówienia publicznego mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy mający status zakładu pracy

chronionej lub przedsiębiorstwa społecznego, a także spółdzielnie socjalne oraz inni wykonawcy, których głównym celem działalności jest społeczna i zawodowa integracja osób społecznie marginalizowanych)

- b) klauzula pracownicza art. 95
  - c) klauzula zatrudnieniowa art. 96
  - d) klauzula usługowa art. 361 (w przypadku zamówień usług zdrowotnych, społecznych oraz kulturalnych Zamawiający może zastrzec, że o zamówienie ubiegać się mogą wyłącznie wykonawcy, którzy spełnią określone warunki).
4. Zastosowanie przez Zamawiającego kryterium społecznego, określonego w art. 242 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych.
  5. Procedura in house określona w art. 214 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych.
  6. Udzielanie zamówień na usługi społeczne w trybie art. 359 i art. 360 ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych.
  7. Inne instrumenty w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, które Zamawiający może zastosować udzielając zamówień o wartości mniejszej niż 130 000,00 zł z uwzględnieniem aspektów społecznych.

Na terenie powiatu zielonogórskiego jest wiele podmiotów ekonomii społecznej działających na rzecz lokalnego środowiska. Są to m.in. stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich i kluby sportowe. W większości gmin liczba organizacji pozarządowych zwiększa się. Organizacje działają w następujących obszarach:

- 1) nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- 2) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji,
- 3) pomocy społecznej,
- 4) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej,
- 5) promocji i organizacji wolontariatu,
- 6) działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
- 7) ochrony i promocji zdrowia,
- 8) ratownictwa i ochrony ludności,
- 9) wspomaganie rozwoju gospodarczego w tym rozwoju przedsiębiorczości.

W aktywności społecznej nie jest istotna ilość zarejestrowanych organizacji lecz poziom ich zaangażowania w życie społeczne powiatu, gmin czy społeczności lokalnych. W każdej gminie istnieją organizacje, które są aktywne i widoczne w środowisku lokalnym oraz te, które nie wykazują aktywności. Warto zauważyć, że na terenie powiatu działają również organizacje pozarządowe, których zasięg działań

jest regionalny lub nawet ogólnopolski. Warto w tym miejscu wspomnieć o Caritas Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej, której Parafialne Zespoły Caritas działają aktywnie w wielu parafiach, niosąc pomoc i wsparcie dla osób ubogich i potrzebujących. Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej „CIVIS SUM” od połowy 2014 roku prowadzi Biura Porad Obywatelskich na terenie powiatu zielonogórskiego. W ramach działania biur mieszkańcy powiatu mogą zasięgnąć bezpłatnej porady prawnej lub obywatelskiej. Kolejną organizacją, która ma już bardzo duże doświadczenie w prowadzeniu działań na terenie powiatu zielonogórskiego jest Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „BABA” czy Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka.

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka z siedzibą w Zielonej Górze prowadzi Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Dom Samotnej Matki oraz Mieszkania Wsparcia/Chronione.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej prowadzony jest dla ofiar przemocy w rodzinie od 1992 r., jako zadanie realizowane przy współpracy z Miastem Zielona Góra. Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Realizowana jest ona zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Art. 19 pkt 12) wskazuje, iż obowiązkiem każdego powiatu jest zapewnienie wsparcia w formie interwencji kryzysowej. Ustawa zobowiązuje również do udzielenia wsparcia poza dniami i godzinami pracy urzędowej, tj. w weekendy, święta, dni ustawowo wolne od pracy a przede wszystkim pomocy całodobowej (art. 47 punkt 3). Ośrodek posiada miejsca noclegowe dla osób w kryzysie.

Tabela 35. Liczba osób korzystających z Ośrodka Interwencji Kryzysowej

POWIAT ZIELONOGÓRSKI		
LATA	Rodzaj udzielonej pomocy	Liczba osób korzystających
2017 - 2020	Schronienie	8
	I kontakt, celem uzyskania wsparcia i wskazania możliwości szukania dalszej pomocy	64
	Telefon Zaufania	59
Ogółem		131

Źródło: Dane Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka.

Jednocześnie Komitet prowadzi Dom Samotnej Matki, który dysponuje 7 pokojami. 5 przeznaczonych jest dla miasta Zielona Góra, pozostałe dwa przeznaczone są dla powiatów. Matka, ojciec lub prawny opiekun dziecka może przebywać w DSM do roku czasu. Podczas pobytu w DSM prowadzony jest z mieszkańcem plan wsparcia, który dąży do usamodzielnienia się całej rodziny.

Tabela 36. Liczba osób korzystających z Domu Samotnej Matki

LATA	Liczba osób korzystających ze schronienia w DSM			
	Zielona Góra		Powiat zielonogórski	
sierpień 2021 – czerwiec 2022	kobieta	dzieci	kobieta	dzieci
	22	29	2	5
Ogółem	51		7	

Źródło: Dane Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka.

Ponadto TKOPD podejmuje się prowadzenia wielu innych działań, których celem jest ochrona praw i interesów dziecka oraz wspieranie rodziny.

2.9. Analiza SWOT

Analiza SWOT to analiza strategiczna pozwalająca na wygenerowanie z otoczenia szans rozwoju, a także zagrożeń hamujących działania na rzecz społeczności lokalnej. Mocne strony mogą oznaczać, że należy je nadal rozwijać i doskonalić, słabe zaś eliminować bądź zreorganizować.

Nazwa SWOT oznacza:

1. Mocne strony (S) – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
2. Słabe strony (W) – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
3. Szanse (O) – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
4. Zagrożenia (T) – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1) korzystne położenie geograficzne umożliwiające rozwój gospodarczy 2) wysoki procent mieszkańców w wieku produkcyjnym; 3) rozwój tradycji winiarskich w regionie; 4) rozbudowa dróg w powiecie; 5) podmiotowe traktowanie osoby korzystającej ze wsparcia; 6) korzystanie przez samorządy z konsultacji społecznych; 7) umiejętność tworzenia projektów i aplikowania o środki zewnętrzne m.in. unijne przez kadry jednostek organizacyjnych powiatu i gmin; 8) istniejąca sieć szkół – dostęp do edukacji na terenie powiatu; bogata oferta edukacyjna;	1) wysoki odsetek osób bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy; 2) wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych; 3) wzrost liczby osób bez prawa do zasiłku; 4) utrzymujące się długotrwale bezrobocie, w tym wśród osób powyżej 50 roku życia; 5) wyższe bezrobocie wśród kobiet; 6) proces starzenia się społeczeństwa - wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym a spadek w wieku przedprodukcyjnym; 7) niewystarczająca liczba zakładów pracy chronionej na terenie powiatu; 8) brak połączeń komunikacyjnych lub niewystarczające połączenia komunikacji publicznej;

<p>9) współpraca placówek oświatowych z pracodawcami;</p> <p>10) dobrze wykształcona kadra pedagogiczna;</p> <p>11) działalność PCPR, PUP, PPP, MOS, MOW, DPS, placówek opiekuńczo-wychowawczych;</p> <p>12) działalność środowiskowego domu samopomocy na terenie powiatu;</p> <p>13) działalność domów seniora, dziennych domów pobytu dla osób starszych;</p> <p>14) funkcjonowanie mieszkań chronionych dla osób opuszczających pieczę zastępczą;</p> <p>15) wysoko wykształcona kadra sektora publicznego;</p> <p>16) wzrost zatrudnienia asystentów rodziny;</p> <p>17) gotowość kadry do poszerzania wiedzy i uzupełniania bądź zdobywania kwalifikacji zawodowych oraz umiejętności przydatnych w pracy w zakresie integracji społecznej;</p> <p>18) rozwój rodzinnych form opieki zastępczej;</p> <p>19) dostęp do nieodpłatnego poradnictwa specjalistycznego w zakresie udzielania pomocy społecznej;</p> <p>20) dostęp do bezpłatnych szkoleń, możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>21) funkcjonowanie ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;</p> <p>22) działalność spółdzielni socjalnych, stowarzyszeń i fundacji - wysoka liczba NGO;</p> <p>23) wsparcie finansowe organizacji pozarządowych przez samorządy gminne i powiatowe;</p> <p>24) świadczenie usług opiekuńczych, wsparcie asystenta dla osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych;</p> <p>25) istniejąca sieć ośrodków kultury, sportu oraz bibliotek;</p> <p>26) opracowane i wdrażane programy na rzecz różnych grup społecznych;</p> <p>27) dostępność dofinansowań dla organizacji pozarządowych.</p>	<p>9) wykluczenie cyfrowe uczniów podczas nauki zdalnej;</p> <p>10) problemy ze zdrowiem psychicznym dzieci i młodzieży;</p> <p>11) niska dostępność do tłumaczy języka migowego w urzędach, instytucjach, stowarzyszeniach, przychodniach, szkołach;</p> <p>12) niedostateczna liczba rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych;</p> <p>13) brak zawodowych rodzin zastępczych specjalistycznych;</p> <p>14) brak wystarczającej liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;</p> <p>15) niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin naturalnych;</p> <p>16) słaba diagnostyka dzieci i młodzieży pod kątem zaburzeń zachowania i problemów psychicznych;</p> <p>17) niska dostępność do ośrodków zdrowia psychicznego pracujących z dziećmi;</p> <p>18) występowanie zjawiska przemocy w rodzinie;</p> <p>19) brak zakładu aktywności zawodowej na terenie powiatu;</p> <p>20) uzależnienie realizacji programów rozwoju pomocy społecznej i pieczy zastępczej od możliwości aplikowania o środki zewnętrzne;</p> <p>21) niewystarczająca liczba placówek dziennego pobytu, w tym dla osób starszych;</p> <p>22) brak całodobowego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych intelektualnie;</p> <p>23) brak wystarczającej pomocy rehabilitacyjnej i terapeutycznej;</p> <p>24) ograniczone środki finansowe na realizację zadań społecznych;</p> <p>25) niskie wynagrodzenia pracowników - specjalistów ds. rozwiązywania problemów społecznych;</p> <p>26) niski udział obywateli w życiu publicznym.</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<p>1) zrównoważony rozwój gospodarczy powiatu;</p> <p>2) tworzenie nowych zakładów pracy, w tym miejsc pracy chronionej i zakładu aktywności zawodowej;</p> <p>3) wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji oraz konieczności przekwalifikowania zawodowego;</p>	<p>1) wahania koniunktury gospodarczej, inflacja, kryzys gospodarczy;</p> <p>2) pandemia i klęski żywiołowe;</p> <p>3) wzrost negatywnych zjawisk społecznych spowodowany brakiem pracy, uzależnieniami, zatraceniem wartości rodzinnych;</p>

<p>4) upowszechnianie aktywnych postaw w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej, w tym osób starszych;</p> <p>5) współpraca samorządów oraz instytucji z otoczeniem społeczno-gospodarczym;</p> <p>6) rozwój partnerstw w tym publiczno-prywatnych;</p> <p>7) zwiększanie aktywności i kompetencji organizacji pozarządowych;</p> <p>8) dostosowanie form i kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy;</p> <p>9) otwartość i gotowość instytucji biznesu na współpracę w zakresie kształcenia praktycznego nauczycieli i uczniów;</p> <p>10) edukacja młodzieży w zakresie przygotowania do życia w rodzinie i profilaktyki uzależnień.</p> <p>11) wzrost potencjału usług społecznych - skuteczne promowanie i wdrażanie deinstytucjonalizacji usług społecznych;</p> <p>12) rozwój wsparcia na rzecz rodzin niewydolnych wychowawczo;</p> <p>13) pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze;</p> <p>14) rozwój rodzinnej pieczy zastępczej;</p> <p>15) utworzenie nowej placówki opiekuńczo-wychowawczej;</p> <p>16) skoordynowany system pomocy dziecku i rodzinie w powiecie;</p> <p>17) zwiększenie dostępności i/lub utworzenie ośrodków zdrowia psychicznego pracujących z dziećmi i rodziną;</p> <p>18) podejmowanie działań na rzecz ofiar i sprawców przemocy;</p> <p>19) organizacja specjalistycznej pomocy psychologicznej i terapeutycznej oraz grup wsparcia dla osób przeżywających trudności i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;</p> <p>20) dostęp do tłumacza języka migowego, również w procesie psychoterapii dzieci i młodzieży;</p> <p>21) zapewnienie dostępności do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach;</p> <p>22) zwiększenie liczby ośrodków wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych np. dzienny dom pobytu, klub seniora, ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;</p>	<p>4) niekorzystne trendy demograficzne spadek liczby osób w wieku produkcyjnym a wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym;</p> <p>5) emigracja wykształconej młodzieży;</p> <p>6) zwiększanie zadań bez przekazywania środków do ich realizacji;</p> <p>7) zbyt duża częstotliwość zmian w prawie, niespójność przepisów, zmiany interpretacji istniejących przepisów prawnych;</p> <p>8) zbiurokratyzowany system udzielania świadczeń;</p> <p>9) brak dostępności do placówek zdrowia psychicznego;</p> <p>10) braki w wyposażeniu w nowoczesne środki pomocy dydaktycznej do kształcenia ogólnego i zawodowego;</p> <p>11) dziedziczenie postaw biernych, uzależnień, wykluczenia społecznego;</p> <p>12) niskie wynagrodzenia pracowników i odpływ wyspecjalizowanej kadry.</p>
---	---

<p>23) utworzenie całodobowego ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych (centrum opiekuńczo-mieszkalne);</p> <p>24) tworzenie nowych punktów i placówek przeciwdziałających marginalizacji rodzin, dla dzieci i młodzieży, osób starszych, długotrwale chorych, niepełnosprawnych;</p> <p>25) dostęp do systemów teleinformatycznych celem uzyskania meldunków, aktów urodzenia, informacji o dochodach osób korzystających ze wsparcia PCPR;</p> <p>26) organizowanie wolontariatu na rzecz rodzin zastępczych, osób starszych, schorowanych i niepełnosprawnych;</p> <p>27) pozyskiwanie środków pozabudżetowych, w tym unijnych na realizację projektów społecznych.</p>	
--	--

2.10. Podsumowanie części diagnostycznej

Podczas przygotowywania części diagnostycznej niniejszej strategii wykorzystane zostały dane z jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji, które działają w zakresie polityki społecznej. W związku z poddaniem analizie zebranych danych, możliwe było wyłonienie kilku obszarów problemowych w powiecie zielonogórskim.

Do najwyraźniejszych należą:

1. **Problemy rodziny i dzieci** – bezradność opiekuńczo-wychowawcza, brak wystarczającej liczby kandydatów na rodziny zastępcze, brak specjalistycznej pomocy psychoterapeutycznej dla dzieci i ich rodzin, brak miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych - wskazuje niezbędne kierunki działań na następne lata. W systemie pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim, podobnie jak w innych regionach kraju, brak jest wystarczającej liczby kandydatów chętnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych, w tym specjalistycznych zawodowych rodzin zastępczych. Dodatkowo uzależnienia, w tym uzależnienia behawioralne oraz przemoc domowa wyznaczają istotne nurty do pracy z rodziną i dzieckiem.
Brak placówek wsparcia dziennego i pracy środowiskowej prowadzonej przez samorządy lokalne lub przez organizacje pozarządowe może być utrudnieniem zorganizowania opieki nad dziećmi dla osób pracujących w godzinach popołudniowych rodziców.
2. **Aktywność zawodowa** - wysoki wskaźnik bezrobocia wśród osób powyżej 50 roku życia, wysoki udział kobiet wśród osób bezrobotnych oraz osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

3. **Niepełnosprawność, choroba** – niepełnosprawność i długotrwała choroba to jedne z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Osoby niepełnosprawne są dyskryminowane i mają problemy w uzyskaniu usług zapewniających dostępność m.in. architektoniczną, cyfrową, edukacyjną, w komunikowaniu się.
4. **Starzejące się społeczeństwo** – zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym w powiecie zielonogórskim i jednocześnie zmniejszająca się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym powoduje zwiększające się zapotrzebowanie na dzienne ośrodki wsparcia aktywizujące seniorów.
5. **Aktywność społeczna** – duża liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych i nieproporcjonalne zaangażowanie społeczne mieszkańców. Niewielka ilość organizacji, które regularnie prowadzą działania na terenie powiatu zielonogórskiego.

Część programowa

3. Misja

Zapewnienie mieszkańcom powiatu zielonogórskiego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, dostępnych dla osób o specjalnych potrzebach oraz rozwój skutecznych form wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Strategia dokumentuje sytuację osób i środowisk najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne i uznaje ich potrzeby za kluczowe aspekty polityki społecznej.

3.1. Cele i kierunki działania

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim jest dokumentem długookresowym. Określone w niej cele i kierunki działań będą wiążące dla Powiatu Zielonogórskiego oraz jego jednostek organizacyjnych do końca 2033 roku. W związku z tym należy starannie i adekwatnie przeanalizowano część diagnostyczną, aby cele, które zostaną w tym dokumencie zawarte spełniały warunki koncepcji SMART. Ten sposób formułowania celów daje możliwość skuteczniejszej ich realizacji.

S – szczegółowy, sprecyzowany, czyli określający dokładnie co chcemy osiągnąć,

M – mierzalny, czyli możemy określić wskaźnik jaki chcemy otrzymać na koniec realizacji celu,

A – atrakcyjny, ambitny - czyli taki, którego realizacja niesie wyzwanie, ale również wymierne korzyści,

R – realistyczny, możliwy do osiągnięcia,

T – terminowy czyli termin jego realizacji jest określony w czasie.

**CELE STRATEGICZNE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIECIE ZIELONOGÓRSKIM NA LATA 2023-2033**

Cel główny 1	Cel główny 2	Cel główny 3	Cel główny 4	Cel główny 5
Utworzenie zintegrowanego systemu wsparcia rodzinom wykluczonym społecznie lub zagrożonym wykluczeniem społecznym	Zwiększanie aktywności zawodowej mieszkańców powiatu zielonogórskiego	Podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego	Podniesienie jakości życia osób starszych	Wzmocnienie współpracy z sektorem ekonomii społecznej

1. Utworzenie zintegrowanego systemu wsparcia rodzinom wykluczonym społecznie lub zagrożonym wykluczeniem społecznym

Cel szczegółowy	Sposób realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy czasowe
1.Rozwój infrastruktury wspierającej dla rodzin i dzieci w kryzysie	Utworzenie m.in. placówek wsparcia dziennego, świetlic, klubów, punktów udzielających pomocy rodzinom i dzieciom w kryzysie	Liczba placówek wsparcia dziennego, świetlic, klubów, punktów udzielających pomocy rodzinom i dzieciom w kryzysie	Ops-y, Powiat, organizacje pozarządowe	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
2.Podniesienie standardu usług świadczonych przez instytucje i organizacje działające na rzecz rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym	Praca z rodziną w kryzysie poprzez świadczenie specjalistycznego poradnictwa – prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego i asystentury rodzinnej	Liczba osób korzystająca ze specjalistycznego poradnictwa: prawnego, psychologicznego, rodzinnego, socjalnego i asystentury rodzinnej	PCPR, ops-y, organizacje pozarządowe	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033

	Wdrażanie programów rządowych, w tym programów osłonowych oraz projektów unijnych na rzecz poprawy funkcjonowania rodziny	Liczba zrealizowanych programów rządowych, w tym programów osłonowych oraz projektów unijnych na rzecz poprawy funkcjonowania rodziny	Powiat, ops-y, organizacje pozarządowe oraz inne instytucje wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Doskonalenie umiejętności pracowników jednostek pomocy społecznej oraz stosowanie superwizji w prowadzonej pracy	Liczba szkoleń dla kadr pomocy społecznej w powiecie w obszarze wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, Liczba superwizji	PCPR, ops-y,	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
3.Rozwój pieczy zastępczej w powiecie zielonogórskim	Prowadzenie kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze	Liczba prowadzonych kampanii	PCPR we współpracy z ops-ami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	Liczba pozyskanych kandydatów	PCPR we współpracy z ops-ami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze i funkcjonujące rodziny zastępcze	Liczba szkoleń	PCPR	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych,	2023 - 2033

			inne źródła		
	Udzielanie rodzinom zastępczym specjalistycznej pomocy oraz przyznawanie świadczeń na dzieci umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej	Kwota przyznanych świadczeń	PCPR	Środki budżetowe	2023 - 2033
	Prowadzenie grup wsparcia i warsztatów dla rodzin i dzieci	Liczba przeprowadzonych grup wsparcia i warsztatów	PCPR, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe i inne instytucje wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Organizacja pikników i wyjazdów edukacyjno-integracyjnych	Liczba zorganizowanych pikników i wyjazdów	PCPR, organizacje pozarządowe i inne instytucje wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej	Liczba Indywidualnych Programów Usamodzielnienia	PCPR, placówki opiekuńczo-wychowawcze	Środki budżetowe	2023 - 2033
4.Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy dla rodzin, w których ten problem występuje	Podniesienie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców powiatu na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy	Liczba szkoleń, warsztatów, konferencji	PCPR, ops-y, KMP i inne instytucje i organizacje wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033
	Zwiększenie kompetencji	Liczba pracowników	PCPR, ops-y, KMP i inne	Środki budżetowe i	2023 - 2033

	zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	przeszkolonych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	instytucje, i organizacje wg potrzeb	pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	
	Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób pokrzywdzonych i stosujących przemoc w rodzinie	Liczba zorganizowanych szkoleń/programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej Liczba zorganizowanych programów terapeutycznych	PCPR, ops-y i inne instytucje, i organizacje wg potrzeb	Środki budżetowe i pozabudżetowe, środki unijne, środki organizacji pozarządowych, inne źródła	2023 - 2033

2. Zwiększanie aktywności zawodowej mieszkańców powiatu zielonogórskiego

Cel szczegółowy	Sposób realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy czasowe
1. Aktywizacja zawodowa osób poprzez subsydiowane zatrudnienie, wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy, prace społecznie użyteczne, wsparcie samozatrudnienia	Udzielanie wsparcia w zakresie subsydiowanego zatrudnienia zgodnie z katalogiem form obowiązujących w przepisach, organizowanie prac społecznie użytecznych, wspieranie pracodawców w tworzeniu miejsc pracy, wspieranie samozatrudnienia poprzez jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	Liczba osób zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych, Liczba osób zatrudnionych w ramach robót publicznych, w ramach refundacji składek na ubezpieczenie społeczne, w ramach świadczenia aktywizacyjnego, w ramach dofinansowania do wynagrodzenia za zatrudnienie osób powyżej 50+, Liczba osób objętych pracami	PUP, PFRON	Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki unijne	2023 - 2033

		społecznie użytecznymi, Liczba osób, które uzyskały wsparcie w postaci jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej Liczba osób zatrudnionych w ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy			
2. Dostosowywanie kwalifikacji zawodowych osób do potrzeb rynku pracy	Udzielanie wsparcia w zakresie podnoszenia i uzupełniania kwalifikacji zawodowych, nabywanie umiejętności praktycznych w miejscu pracy	Liczba osób objętych szkoleniami Liczba osób objętych stażami, przygotowaniem zawodowym dla dorosłych	PUP	Fundusz Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środki unijne	2023-2033

3. Podniesienia jakości życia niepełnosprawnych mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ograniczanie zjawiska ich wykluczenia społecznego

Cel szczegółowy	Sposób realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy czasowe
1. Rozwój usług, dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Realizacja usług asystencji osobistej, opieki wytchnieniowej, warsztatów i szkoleń oraz edukacji i integracji – z zapewnieniem dostępności do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba osób objętych asystenturą, opieką wytchnieniową, warsztatami i szkoleniami Liczba osób niepełnosprawnych objęta edukacją i integracją	Powiat, PCPR, PUP, PFRON, gminy, OPS-y, POW Parasol, organizacje pozarządowe	środki z PFRON, Funduszu Pracy, programów rządowych i unijnych	2023 – 2033

2.Rozwój infrastruktury wspierającej osoby z niepełnosprawnością	Utworzenie całodobowego i dziennego ośrodka wsparcia	Liczba utworzonych ośrodków wsparcia	Powiat, gminy, organizacje pozarządowe	Środki budżetowe i pozabudżetowe Powiatu, gmin, PFRON, środki z programów rządowych i projektów unijnych	2023-2033
3.Likwidacja barier architektonicznych, technicznych, w komunikowaniu się oraz społecznych i zawodowych	Udzielanie dofinansowań rehabilitacji społecznej i zawodowej, w tym do udziału w turnusach rehabilitacyjnych, do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się Udzielanie dofinansowań do uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym, do uzyskania prawa jazdy, do sprzętu komputerowego i inne	Liczba osób, którym udzielono dofinansowania wg poszczególnych kategorii	Powiat, PCPR, PFRON, PUP,	Środki finansowe PFRON i inne w ramach realizowanych programów i projektów	2023-2033
4.Wspieranie zatrudnienia, w tym zatrudnienia wspomaganego i samozatrudnienia osób niepełnosprawnych	Wspieranie pracodawców w tworzeniu miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, Udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej	Liczba osób niepełnosprawnych aktywnych zawodowo Liczba udzielonych dotacji dla osób niepełnosprawnych	Powiat, gminy, PUP, PFRON, organizacje pozarządowe	środki z PFRON, Funduszu Pracy, programów rządowych i unijnych	2023-2033

4. Podniesienie jakości życia osób starszych

Cel szczegółowy	Sposób realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy czasowe
1.Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród osób starszych	Realizacja konferencji, szkoleń, warsztatów i spotkań integracyjnych dla osób starszych i społeczności lokalnej	Liczba zorganizowanych konferencji, szkoleń, warsztatów i spotkań integracyjnych dla osób starszych i społeczności lokalnej	Powiat, PCPR, PFRON, gminy, ops-y, UMWL, ROPS, organizacje pozarządowe	środki z PFRON, Funduszu Pracy, programów lokalnych, rządowych i unijnych	2023 – 2033
2.Rozwój infrastruktury i technologii niezbędnej dla osób starszych	Tworzenie placówek wsparcia dziennego, m.in. klubów seniora, dziennych domów pobytu Upowszechnienie wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, m.in. teleopieka, systemy przywoławcze	Liczba utworzonych placówek Liczba osób korzystających ze wsparcia dziennego Liczba osób korzystających z nowych technologii	Gminy, ops-y, Powiat, organizacje pozarządowe	środki budżetowe i pozabudżetowe Powiatu i gmin, środki z PFRON oraz z programów rządowych i unijnych	2023-2033
3.Zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych	Skrócenie czasu oczekiwania na wizytę lekarską, leczenie i rehabilitację zdrowotną	Liczba dostępnych placówek świadczących usługi medyczne i rehabilitację zdrowotną	Gminy, Powiat, placówki lecznicze	środki budżetowe i pozabudżetowe Powiatu i gmin, środki finansowe z programów rządowych i unijnych, Narodowy Fundusz Zdrowia	2023-2033
4.Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej	Racjonalne usprawnianie infrastruktury w celu zapewnienia dostępności do	Liczba przedsięwzięć mających na celu ograniczenia	Urzędy gmin, Starostwo Powiatowe, powiatowe i gminne jednostki	środki budżetowe i pozabudżetowe jednostek, środki z	2023-2033

	dóbr i usług dla osób starszych	barier w obiektach użyteczności publicznej	organizacyjne, ROPS, sądy, KMP, Prokuratura Rejonowa w Zielonej Górze, jednostki ochrony zdrowia	PFRON oraz z programów rządowych i unijnych	
--	---------------------------------	--	--	---	--

5. Wzmocnienie współpracy z sektorem ekonomii społecznej

Cel szczegółowy	Sposób realizacji	Wskaźniki	Realizatorzy	Źródła finansowania	Ramy czasowe
1.Promowanie stosowania klauzul społecznych	Realizacja zamówień, ogłaszanie przetargów z uwzględnieniem klauzul społecznych	Liczba zamówień publicznych uwzględniających klauzule społeczne	Gminy, Powiat, UMWL, ROPS, OWES, powiatowe i gminne jednostki organizacyjne i inne podmioty	środki budżetowe i pozabudżetowe Powiatu i gmin, środki finansowe z programów lokalnych, rządowych i unijnych	2023-2033
2.Wspieranie współpracy podmiotów ekonomii społecznej z jednostkami samorządu terytorialnego	Udzielanie dotacji w trybie konkursowym i pozakonkursowym na realizację zadania publicznego Współorganizacja imprez społeczno-kulturalnych	Liczba zleconych zadań Liczba zorganizowanych wspólnie imprez	Gminy, Powiat, ROPS, organizacje pozarządowe	Środki budżetowe i pozabudżetowe Powiatu i gmin, Województwa Lubuskiego, środki finansowe z programów rządowych i unijnych	2023-2033

3.2. Monitoring i ewaluacja

Do sprawdzenia poziomu realizacji celów zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Zielonogórskim na lata 2023-2033 niezbędne jest określenie sposobu ich monitoringu i ewaluacji. Proponowaną formą monitoringu jest coroczne poddawanie ocenie poziomu realizacji wskaźników określonych dla każdego celu operacyjnego w tabelach powyżej. Systematyczne weryfikowanie realizacji Strategii pozwoli na wprowadzanie ewentualnych modyfikacji działań w przypadku nieadekwatności kierunków działań określonych w Strategii, ze względu na zmieniające się potrzeby społeczne, sytuację gospodarczą kraju i regionu, sytuację zdrowotną czy regulacje prawne. Monitoring może odbywać się poprzez coroczne sprawozdania zbierane od różnych jednostek zaangażowanych w realizację Strategii lub spotkania przedstawicieli organizacji i instytucji w celu bezpośredniej wymiany doświadczeń, informacji i uwag. Aby tego rodzaju monitoring mógł się odbywać regularnie, korzystne byłoby wyznaczenie koordynatora, który zbierałby dane i opracowywał je lub prowadził spotkanie tak, by zebrane informacje mogły posłużyć do sporządzenia ewaluacji Strategii. Ewaluacja jest swego rodzaju oceną trafności i efektywności działań założonych do realizacji w Strategii.

Zarówno monitoring, jak i ewaluacja Strategii wymagać będą współpracy i zaangażowania wszystkich instytucji i organizacji, które brały udział w jej tworzeniu.

Prawidłowo i rzetelnie przeprowadzony monitoring i ewaluacja będą stanowiły cenne źródło wiedzy, które będzie można wykorzystać do projektowania strategii rozwiązywania problemów społecznych na kolejne lata.

Na zakończenie

Zmiany społeczne jakie zaszły w wyniku pandemii COVID-19, konfliktu zbrojnego w Ukrainie oraz postępującego kryzysu gospodarczego mają dodatkowy wpływ na każdy z wymienionych obszarów: od pogorszenia psychospołecznego stanu dzieci i młodzieży, po zwiększenie poziomu izolacji osób starszych, z niepełnosprawnościami, czy wzrost bezrobocia.

W celu zwiększenia jakości usług społecznych potrzebne jest wsparcie wykwalifikowanych pracowników w systemie pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Powinno ono polegać na przeciwdziałaniu wypaleniu zawodowemu i kryzysom psychicznym. Oczekiwane jest także dążenie do podniesienia prestiżu zawodów związanych ze świadczeniem usług społecznych oraz do ich profesjonalizacji, w szczególności poprzez adekwatne wynagrodzenia.

Zaplecze kadrowe i finansowe, którym dysponują powiatowe i gminne jednostki pomocy społecznej jest niewystarczające, by móc z sukcesem rozwijać organizację usług społecznych. Wynagrodzenia pracowników pracujących w jednostkach pomocy społecznej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej są

zbyt niskie w odniesieniu do ilości realizowanych przez nich zadań i odpowiedzialności jaką ponoszą z tytułu wykonywanej pracy. Powoduje to duże trudności w znalezieniu i zatrudnieniu wykwalifikowanych pracowników i usługodawców.

Spis tabel

Tabela 1. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej

Tabela 2. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej

Tabela 3. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Tabela 4. Struktura celów Wojewódzkiego Programu Integracji Osób Niepełnosprawnych

Tabela 5. Struktura celów Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Tabela 6. Struktura celów Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Osób Pokrzywdzonych Przemocą w Rodzinie

Tabela 7. Struktura celów Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Zielonogórskim

Tabela 8. Stopa bezrobocia w powiecie zielonogórskim i woj. lubuskim w latach 2019-2021

Tabela 9. Liczba bezrobotnych w podziale na gminy powiatu zielonogórskiego (stan na 31.12.)

Tabela 10. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2019 roku

Tabela 11. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2020 roku

Tabela 12. Liczba bezrobotnych w podziale gminy i kategorie bezrobotnych w roku 2021 roku

Tabela 13. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2019-2021

Tabela 14. Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa w latach 2019-2021

Tabela 15. Szkoły i placówki oświatowe w roku 2022

Tabela 16. Zestawienie liczebności uczniów, wychowanków i podopiecznych SOSW w Sulechowie w latach 2019-2021

Tabela 17. Struktura diagnoz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulechowie ze względu na rodzaj diagnozy

Tabela 18. Liczba osób korzystających z pomocy w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Tabela 19. Liczba osób korzystających i wartość wypłaconych świadczeń w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Tabela 20. Liczba zatrudnionych asystentów rodziny i pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego oraz liczba rodzin objętych ich pomocą w latach 2019-2021

Tabela 21. Zestawienie ilościowe przyjętych uchodźców z Ukrainy w ramach relokacji

Tabela 22. Wypłaty świadczeń pieniężnych dla posiadaczy Karty Polaka

Tabela 23. Wysokość wydatków na świadczenia (zł) dla rodzin zastępczych z terenu powiatu zielonogórskiego

Tabela 24. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej w latach 2019– 2021

Tabela 25. Liczba dzieci umieszczonych w placówkach na terenie powiatu zielonogórskiego i poza nim – wg gminy pochodzenia dziecka

Tabela 26. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy instytucjonalnej w latach 2019– 2021 - wg gminy pochodzenia dziecka

Tabela 27. Wydatki za pobyt wychowanków w instytucjonalnej pieczy zastępczej z uwzględnieniem położenia placówki

Tabela 28. Wydatki na świadczenia (zł) dla osób usamodzielnianych z uwzględnieniem „pochodzenia” wychowanka

Tabela 29. Liczbę uczestników programów w sprawie przemocy

Tabela 30. Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” w okresie od 2019 r. do 2021 r. w rozbiciu na gminy

Tabela 31. Dane liczbowe dotyczące postępowań w sprawie przemocy domowej

Tabela 32. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu zielonogórskiego wydanych przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawność w Zielonej Górze w latach 2019-2021

Tabela 33. Informacja o wykorzystanych środkach PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w latach 2019 - 2021

Tabela 34. Miesięczny koszt utrzymania w Domu Pomocy Społecznej z filia w Belczu oraz liczba mieszkańców (narastająco) w latach 2019 - 2021

Tabela 35. Liczba osób korzystających z pomocy w ośrodkach pomocy społecznej na terenie powiatu zielonogórskiego w latach 2019-2021

Spis wykresów

Wykres 1. Stopa bezrobocia w województwie lubuskim i powiecie zielonogórskim w latach 2019-2021

Wykres 2. Liczba rodzin zastępczych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem typu rodziny

Wykres 3 Procentowy udział rodzin zastępczych wg typu - w latach 2019-2021

Wykres 4. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej z uwzględnieniem typu rodziny

Wykres 5. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 6. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 7. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 8. Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem wieku

Wykres 9. Napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019 – 2021 z uwzględnieniem typu rodzin zastępczych

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa powiatu zielonogórskiego